

Ob pomoči tozda Inženiring

Kovinski obrati Maribor podpisali pogodbo z Metalno

V Mariboru so predstavniki Gradisa tozda Kovinski obrati Maribor in Metalne podpisali pogodbo o izva-
janju del pri gradnji tovarne velikih
turbin v Karlovcu. Mariborska Me-
talna, ki je prevzela inženiring za ves
objekt, je oddala krovna dela in
dela na pročelju mariborski Gradi-
sovi enoti Kovinski obrati. Vrednost
teh del je 120 milijonov dinarjev,
vrednost celotnega objekta pa je po
besedah investitorja Jugoturbine
čez 45 milijarde dinarjev.

Največja do sedaj narejena tur-
bina v Karlovcu je imela moč 200
MW, v novem obratu pa bodo izde-
lovali turbine tudi do moči 1200
MW. Novo halo naj bi predali na-
menu že sredi leta 1984.

Poleg teh del bodo delavci Kovin-
skih obratov iz Maribora opravili še
nekaj manjših ključavničarskih del.
To je velik korak za mariborski ko-
lektiv in prepričani smo lahko, da se
bodo besede direktorja Rajka Pur-
nata, ki je obljubil, da bodo dela
končali v roku, tudi uresničile. S tem
bodo tudi precej razširili svoj proi-
zvodni program, saj so bili do sedaj
znani doma in v tujini predvsem z iz-
delki gradbene mehanizacije.

Veliko je k podpisu te pogodbe
prispeval novoustanovljeni gradisov
tozda INŽENIRING. Potrudili so se
in dokazali, da so kos svojim nalo-
gam.

»Tako bo tudi v bodoče,« je dejal
Andrej Rogač, direktor tozda Inže-

niring in s svojim podpisom in peča-
tom tozda potrdil pogodbo.

Več o gradnji te tovarne boste
lahko prebrali v Gradisovem vestni-
ku, ko bo objekt dobival svojo po-
dobo.

Besedilo in slika:
Franjo Štromajer

Direktor KO Maribor Rajko Purnat podpisuje pogodbo v prisotnosti Vinka
Vindiša — Metalna in Andreja Rogača — Gradis Inženiring

Zaključni račun

Gradis v letu 1982

Leto 1982 je bilo sorazmerno težko leto, še posebej za gradbenike, saj se je
investicijska potrošnja še bolj skrčila in so bili potrebni veliki napor v vseh
naših temeljnih organizacijah, da smo pridobili dovolj dela. V minulem letu
smo začeli delati tudi na novih gradbiščih v tujini. Poprečno je bilo v tujini
zaposleno 766 naših delavcev.

V naši republiki so gradbeniki
opravili v letu 1982 za 51.602 mili-
jonov dinarjev del. V primerjavi z
letom 1981 se je vrednost opravlje-
nih del zmanjšala za 2 %. Gradbene
enote v Gradisu so v letu 1982 nare-
dile za 5.948 milijonov dinarjev del,
tako da se je vrednost opravljenih
del povečala za 1 %. Število zapo-
slenih se je v gradbeništvo zmanj-
šalo za 10 %, v naših gradbenih eno-
tah pa za 11 %.

Produktivnost v slovenskem
gradbeništvo izražena z vrednostjo
proizvodnje na efektivno uro je bila

906 dinarjev. Povečala se je nomi-
nalno za 11 %. V naših gradbenih
enotah se je produktivnost povečala
za 10 % in je bila 961 dinarjev.
Kljub temu, da se je naša produktiv-
nost povečala manj kot se je pove-
čala v slovenskem gradbeništvo, je
še vedno višja za 6 %.

Sedaj pa pogledajmo kakšni so naši
rezultati v primerjavi z letom 1981
oziroma s planiranimi vrednostmi za
leto 1982. Vsi rezultati prikazujejo
naše poslovanje v domovini.

Obseg in zaposlenost

Vrednost opravljenih del v letu
1982 je bila 9439 milijonov dinarjev

in se je nominalno povečala v pri-
merjavi z letom 1981 za 5 %. V letu
dni so se cene povečale za skoraj
24 % tako da se je vrednost proi-
zvodnje realno zmanjšala za 15 %.
Planirano vrednost smo presegli za
4 %. Obrtniki so opravili za 2.182
milijonov dinarjev del in kooperanti
za 980 milijonov dinarjev. Vrednost
lastne proizvodnje je bila 6.277 mi-
lijonov dinarjev, kar je za 3 % več
kot leta 1981. Planirane vrednosti
lastne proizvodnje nismo dosegli —
zaostajamo za 4 %.

V letu 1982 je bilo v Gradisu po-
prečno zaposlenih 6.500 delavcev.
To je za 7 % manj kot leto poprej in
za 3 % več kot smo načrtovali. Vsi
delavci so skupaj opravili 14,2 mili-
jonov ur — od tega 11,9 milijonov
efektivnih ur. Zaposleni delavec je

(Nadaljevanje na 3. strani)

Dobro smo poslovali

V pričujoči številki glasila
objavljamo obširnejši prispe-
vek o rezultatih poslovanja in
uspehih, ki smo ji dosegli v
letu 1982. Odstotki oziroma
indeksi porasta celotnega pri-
hodka, dohodka, mase za
osebne dohodke itd. so pozi-
tivni in se gibljejo od 6 do 12
odstotkov v primerjavi z
letom 1981 in gospodarskim
nčrtom za leto 1982.

Za akumulacijo smo na-
menili dvakrat več kot je po
zakonu obvezno, kar nam bo
vsekakor omogočilo boljše
poslovanje v letošnjem letu, ki
bo izredno težavno spričo še
večjega omejevanja investicijs-
ke porabe. Le-ta naj bi bila
za 20 odstotkov nižja od lan-
skoletne in bo tako dosegla
kritično mejo.

Nekoliko bolj zaskrbljujoč
je podatek, da nam je lansko
leto padla produktivnost,
ekonomičnost in rentabilnost
poslovanja. Kljub padcu so
vsi trije pokazatelji še vedno
za okoli 6 odstotkov nad pov-
prečjem slovenskega gradbe-
ništva, kar nas pa nikakor ne
sme zadovoljiti in si bomo
moral letos precej prizadevati
da nam te ekonomske katego-
rije ne bi zaostajale.

Letos bomo morali neko-
liko drugače zastaviti tudi po-
litiko osebnih dohodkov, v
Gradisu, saj zaostajajo 8
odstotkov za slovenskim
gradbeništvo in 12 odstot-
kov za gospodarstvom Slove-
nije.

(Cveto Pavlin)

Zadnja vest

Gradis prvič zmagovalec zimskega ŠIG-a

Tik pred zaključkom re-
dakcije smo dobili novico, da
so naši smučarji in smučarke
zmagali na XXI. zimskih
športnih igrah gradbenih de-
lavcev Slovenije, ki so bile na
smučiščih Areha 12. in 13.
marca. Rezultate objavljamo
na 9. strani.

Za obveščanje delavcev v tujini bi morali narediti več

Delavci v tujini so brez informacij za samoupravno odločanje

Ko smo se v Gradisu pred leti odločili za organiziran nastop na tujih tržiš-
čih, mnogi izmed nas nismo niti slutili kakšne razsežnosti bo naša angažira-
nost v tujini dobila in kakšni problemi se bodo iz le-te porodili. V svojem pri-
spevku bi se omejili le na problematiko v zvezi z obveščanjem delavcev na
gradbiščih v Iraku, kjer sedaj dela že skoraj vsaki deseti Gradisovec. Delavce
smo poslali na gradbišča v Irak, nismo pa poskrbeli za sprotno informiranje o
dogajanjih v tozidih in delovni organizaciji, kaj šele za pretok samoupravnih
informacij tako, da so ti delavci odtujeni od samoupravnega odločanja.

Vse to je ugotovil in na napake opozarjal tudi predstavnik Republi-
škega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije tov. Vinko Fran-
njo, ki je bil nekaj mesecev v Iraku, in številni naši delavci, ki so se neza-
dovoljni vračali v domovino. Na po-
trebo po boljši informiranosti delav-
cev v tujini že dve leti opozarja tudi
Odbor za informiranje GIP Gradisa,
kateremu je celo uspelo dobiti so-
glasje delavskega sveta delovne or-
ganizacije za nabavo video sistema,
vendar je ta sklep ostal neuresničen.

Tudi zadnja seja konference OO
ZS Gradisa je obravnavala proble-
matiko obveščanja delavcev na za-
časnem delu v tujini, vendar se stvari
same po sebi ne bodo premaknile in
izboljšale. V zadnjih dveh letih smo
oddelek za obveščanje v Gradisu
tako zmanjšali, da sploh ne moremo
več govoriti o oddelku, saj je od šti-
rih oziroma petih delavcev v tem
oddelku sedaj ostal le eden, ki pa
ima z obveščanjem v domovini
polne roke dela in ostaja tujina ne-
pokrita.

Pred nekaj dnevi je prišlo v ured-
ništvo pismo delavca iz Iraka, ki je v

celoti namenjeno problematiki ob-
veščanja v tujini in iz katerega pov-
zemamo nekaj najbolj značilnih
misli. Takole pravi:

»Vzpodbudno je, da je konfe-
renca sindikata Gradisa razpravljala
o problematiki obveščanja delavcev
v tujini, vendar je to že precej
pozno. Tu smo dejansko slabo obveš-
čeni o vseh dogodkih tako doma kot
tudi v svetu. Vsi časopisi in revije
prihajajo k nam z nekaj dnevno za-
mudo, kar je zaradi oddaljenosti
tudi razumljivo. Je pa nekaj, kar se
zdi vsem nerazumljivo in nespre-
jemljivo. Gre za samoupravno odlo-
čanje. Saj smo delavci v tujini še
vedno člani posameznih tozdov, pa
ne dobimo nobenega gradiva o pe-
riodičnih obračunih ali zaključnem
računu tako, da nimamo nobenih in-
formacij o poslovanju naših mati-
čnih tozdov in delovne organizacije.
Gradivo za referendum dobimo po
navadi po preteku roka za izvedbo
referenduma in dostikrat nepopolno
itd.

Dostikrat delavci v Iraku imamo
občutek, da smo odpisani iz naših
tozdov in delovne organizacije, kot
da nas ni več, čeprav se v Iraku, še

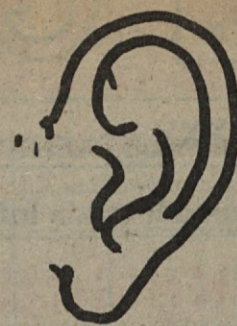
bolj kot doma, počutimo Gradisovci
od glave do pete.

O dogajanjih v Gradisu izvemo le
preko Gradisovega vestnika (upam
se trditi, da Gradisov vestnik ni nik-
jer toliko bran, kot pri nas v Iraku,
saj ga preberemo od prve do zadnje
strani in pa ustno od tistih, ki so prišli
od doma. Ko prideš od doma, te
vsakdo sprašuje, ali si bil kaj v Gra-
disu, kaj je tam novega, kako so po-
slovali v domovini, ali imajo dovolj
dela itd. Res je težko verjeti, če tega
sam ne doživiš, kako so ljudje v
Iraku željni vsake novice iz Gradisa.
Tisto, kar jih v domovini sploh ni za-
nimalo, je tukaj vredno veliko po-
zornosti. In zdi se mi, da bi se z malo
dobre volje dalo kar nekaj narediti.
Če bi samo zapisniki organov uprav-
ljanja iz tozdov in delovne organiza-
cije prihajali redno, bi že poleg in-
formacij iz Gradisovega vestnika bili
bolj na tekočem.

Na projektu v Iraku imamo več
videorekorderjev, pa kaj, ko smo
brez kaset, oziroma bolje rečeno,
kasete so — vendar prazne. Vložili
smo že precej truda, da bi dobili po-
snete iz domovine, vendar se ni nič
premaknilo...»

Želje delavcev so jasne in kon-
kretne, naše naloge pa tudi, vpraša-
nje je samo, ali se bomo v Gradisu
znali malo hitreje premakniti in
omogočiti delavcem tisto, kar jim
tudi pripada, zavedati pa se mora-
mo, da eden profesionalni delavec
na področju informiranja tega ne
zmore.

Cveto Pavlin

Slišali smo...

...da smo v Gradisu izdali
Angleško-Arabsko-Slovenski
priročnik za naše delavce v tujini.
Sliši se, da pa za naše vodilne v
Iraku pripravljamo sedaj tudi
priročnik, kako naj v tujini de-
lamo brez izgub.

...da nekateri v Gradisu pri-
hajajo na delo vinjeni, pa zato nič
ne delajo. Slišati pa je tudi, da
nekateri, ki prihajajo na delo
trezni prav tako nič ne delajo.

...da nova celostna podoba
Gradisa (novi znak in drugo) ni
uspela zaradi tega, ker bi morali
tako spremeniti tudi zunanjo
poslopja Skupnih služb v Ljub-
ljani, kjer so nameščeni veliki
betonski znaki Gradisa. Dokaj
nespametno bi bilo sedaj spre-
minjati zunanost, ko je še no-
tranost neurejena.

...da bomo čez dober mesec
praznovali obletnico sklepa cen-
tralnega delavskega sveta o na-
kupu video opreme za obvešča-
nje naših delavcev v tujini. Pred
letom dni je bil potrjen sklep, ki
pa je nato deset mesecev ležal
nekje po predalih, tako, da še do
danes ni bil realiziran. Sliši se, da
je tako tudi bolje. Kaže, da je ne-
katerim kar prav, da delavci šele
ob vrnitvi v domovino zvedo, da
ga lomimo tudi doma.

8. marec v Iraku

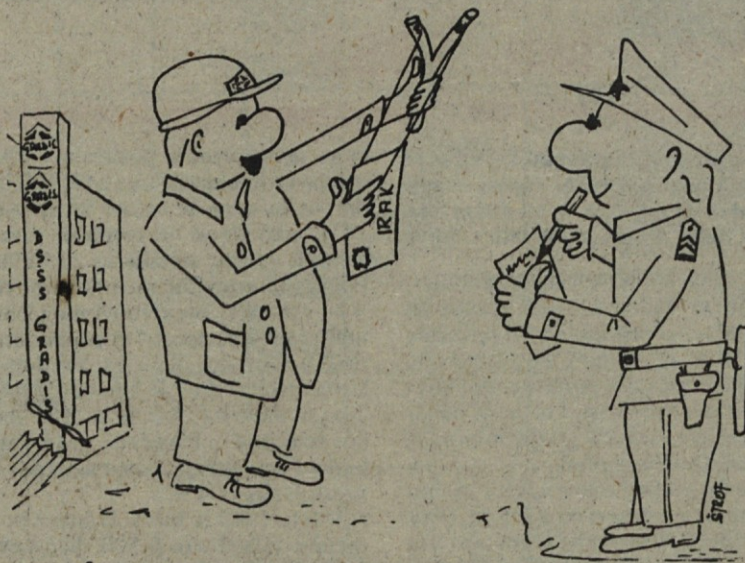
Ceprav daleč od domovine,
sodelavci in konferenca sindikata
na projektu P-202-D v Iraku niso
pozabili na naš praznik. Res, da
nas ni veliko, zato smo bile toliko
bolj vešele pozornosti, ki so nam
jo izkazali.

Koliko pomeni en sam samcat
cvet tu skoraj sredi puščave.

Popoldan smo imeli v Klubu
družabno srečanje s kulturnim
programom. Pevski zbor in dva
člana recitatorske sekcije so nam
s svojim nastopom pričarali koš-
ček naše domovine in marsikateri
so se orosile oči. V zabavnem
delu pa je nastopal pravi čarov-
nik, ki pa nam ni pričaral domo-
vine ampak nas je popeljal v ču-
doviti svet magije. Seveda tudi
zakuska ni manjkala in na koncu
smo prav sproščeno zaplesali.

Lepo je bilo, enkratno. Res
smo hvaljezne konferenci sindi-
kata za čudovit večer.

Marina Friš

— Tovariš, zakaj pa streljate s fračo?

— V Irak pošiljam, tovariš miličnik, informacije Gradisovim delavcem,
saj smo hoteli kupiti sodobno video opremo, pa je sklep delavskega sveta o
nakupu ležal nekomu v predalu kar deset mesecev do trenutka, ko so cariniki
zaprlj rampo. Pa si sedaj tako pomagamo...

Gradis v letu 1982

opravi na mesec 182 ur, od teh ur je bilo 152 učinkovitih ur, vseh tudi 6 nadur.

Obseg dela lahko izrazimo tudi s celotnim prihodkom, ki je povedano drugače: plačana vrednost proizvodnje povečana za razliko med drugimi dohodki in raznimi izdatki.

Naš **celotni prihodek** je znašal 10.347 milijonov dinarjev. Povečal se je za 12 % in za 8 % presejel planirano vrednost. Večino celotnega prihodka, kar 77 % smo dosegli s prodajo na domačem trgu in 13 % z interno realizacijo. Pet odstotkov od celotnega prihodka, to je 516 milijonov dinarjev smo dobili od prodaje na tujem trgu, vključno z izvoznimi stimulacijami in pozitivnimi tečajnimi razlikami. Ostalih 5 % celotnega prihodka pa je bilo ustvarjenih na druge načine.

Stroški in dohodek

Materialni stroški poslovanja so se povečali za 13 % in presežili planirane za 9 %. Amortizacija po predpisanih minimalnih stopnjah se je povečala za 46 % in zaostaja za planirano vrednostjo za 17 %. VTOZD SPO Ljubljana, ki obračuna največ amortizacije — kar 57 % celotne amortizacije v Gradisu, so bili prisiljeni obračunati za 55 milijonov dinarjev manj amortizacije, da so poslovno leto 1982 zaključili brez izgube oziroma motenj v poslovanju. Seveda se bo ta ukrep, ki je SPO trenutno rešil izgube močno poznal v letošnjem letu, saj imajo za 55 milijonov dinarjev manj sredstev za nakup novih strojev, ki so nujno potrebni za nemoteno poslovanje, ne samo te temeljne organizacije, temveč celega Gradisa. Torej bo združevanje za nakup novih strojev ena od pomembnejših neleg temeljnih organizacij v letošnjem letu.

Po odbitku stroškov in amortizacije dobimo **dohodek**. Ta je 2.985 milijonov dinarjev. Povečal se je za 8 % in za 7 % presega načrtovano vrednost.

Obveznosti iz dohodka so se povečale za enak odstotek kot dohodek in znašajo 882 milijonov dinarjev. Načrtovali smo jih v višini 806 milijonov dinarjev — večje so za 9 %. Med obveznostmi iz dohodka so največje obresti — 219 milijonov dinarjev, sledijo obveznosti do raznih samoupravnih interesnih skupnosti v višini 197 milijonov dinarjev. Obveznost TOZD za delovno skupnost skupnih služb je bila 132 milijonov dinarjev.

Čisti dohodek smo razporedili...

Po plačilu obveznosti nam ostane čisti dohodek, katerega moramo

razporediti na osebne dohodke in sklade. V letu 1982 je bil naš čisti dohodek 2.103 milijonov dinarjev. Povečal se je za 8 % in je za 6 % večji

od načrtovanega. Po odločitvah na zborih delavcev smo ga razporedili takole:

	Leto 1981		GN 1982		Leto 1982		Indeks	
	milijonov dinarjev	%	milijonov dinarjev	%	milijonov dinarjev	%	82/81	82/GN
Čisti dohodek	1944	100,0	1983	100,0	2103	100,0	108	106
Osební dohodek	1242	63,9	1305	65,8	1391	66,1	112	107
Stanov. gradnja	109	5,6	73	3,7	90	4,3	83	123
Skupna poraba	143	7,4	131	6,6	145	6,9	101	111
Poslovni sklad	384	19,7	404	20,4	406	19,3	106	100
Rezervni sklad	66	3,4	70	3,5	71	3,4	108	101

Iz zgornje preglednice vidimo, da smo čisti dohodek razporedili drugače kot smo načrtovali, pa tudi drugače kot leta 1981.

Za **osebne dohodke** smo razporedili precej večji delež čistega dohodka kot leta 1981, pa tudi več kot smo načrtovali. V celoti smo za osebne dohodke namenili 1.391 milijonov dinarjev, kar je za 12 % več kot leta 1981 in 7 % nad planiranimi osebnimi dohodki. Tehnika sestavljanja zaključnega računa je takšna, da se v bilanci prikazujejo tako imenovani »realizirani« osebni dohodki (ne upoštevajo se tisti OD, ki se nanašajo na nedokončano proizvodnjo in se bodo prikazali v bilanci šele ob zaključku gradnje, torej v l. 83).

V letu 1982 pa smo izplačali osebne dohodke v višini 1.371 milijonov dinarjev, kar je za 12 % več kot leta 1981, ko smo izplačali osebne dohodke v višini 1.229 milijonov dinarjev. Pri tem ne smemo pozabiti, da so v izplačilih v letu 1982 upoštevani tudi zneski, ki so bili izplačani po sprejetju zaključnega računa za leto 1981, v višini približno 33 milijonov dinarjev. V nekaterih temeljnih organizacijah so se delavci ob sprejemanju zaključnega računa 82 odločili, da bodo glede na dosežene rezultate dela, namenili še del čistega dohodka za osebne dohodke. Kot je razvidno iz bilančnih podatkov, so se za tako delitev odločili kar v desetih temeljnih organizacijah, kjer bodo skupno razdelili še 35 milijonov dinarjev. To vsoto bodo izplačali v prvih mesecih letošnjega leta. Vsi zneski, ki se bodo letos izplačevali kot »OD po uspehu« za minulo poslovno leto, pa so morali biti prikazani v bilanci minulega poslovnega leta.

Pri razporejanju osebnih dohodkov moramo upoštevati v letnem go-

spodarskem načrtu dogovorjena merila delitve. V letu 1982 so naše temeljne organizacije prekoračile ta merila za 10 milijonov dinarjev. Gradis kot celota mora upoštevati tudi merila dogovora o družbenem usmerjanju razporejanja dohodka. Gradis teh meril v letu 1982 ni prekršil. Po tem merilu, bi smeli za osebne dohodke nameniti 1.396 milijonov dinarjev. Namenili pa smo 1.391 milijonov dinarjev in je razlika zelo majhna.

Za **stanovanjsko gradnjo** smo namenili 90 milijonov, kar je precej več kot smo načrtovali. Takšna odločitev je brez dvoma posledica naših potreb po stanovanjih.

Za **sklad skupne porabe** smo razporedili 145 milijonov dinarjev, kar je za 1 % več kot leta 1981.

Za **poslovni sklad** smo namenili 406 milijonov dinarjev. To je za 6 % več kot leta 1981 in toliko kot smo načrtovali.

V **rezervni sklad** smo namenili 71 milijonov dinarjev, to je 8 % več kot leta 1981. Razporeditev v rezervni sklad je odvisna od doseženega dohodka — obvezno moramo dati 2,5 % od dohodka. V minulem letu 1982 je znašala naša akumulacija 510 milijonov dinarjev, kar je 4,9 % celotnega prihodka. Višina minimalne akumulacije je določena — 3 % od povprečno uporabljenih poslovnih sredstev. Obvezen znesek za akumulacijo je za Gradis 229 milijonov dinarjev. Namenili smo dvakrat več, kar nam bo omogočalo boljše poslovanje v letošnjem letu.

Kazalniki našega uspeha

Najboljšo sliko poslovanja nam dajo kazalniki. Najpomembnejši so:

	Leto 1981	GN 1982	Leto 1982	Indeksi	
				82/81	82/GN 82
Produktivnost	485	554	529	109	95
Ekonomičnost	1,43	1,41	1,41	99	100
Rentabilnost	0,41	0,40	0,39	95	96
Akumulativnost	0,18	0,18	0,17	94	94
D/ph	83,33	92,07	94,11	113	102
OD/ph	37,49	43,08	43,85	117	102

Rezultate bomo izboljšali le z boljšo produktivnostjo vseh delavcev

Z zgoraj prikazanimi kazalniki ne moremo biti najbolj zadovoljni.

Produktivnost izražena z vrednostjo lastne proizvodnje na efektivno uro se je nominalno povečala za 9 %, z upoštevanjem porasta cen, pa se je znižala za 12 %.

Ker so se stroški večali hitreje kot dohodek, se je **ekonomičnost** poslovanja poslabšala.

Poslabšanje **rentabilnosti** je posledica hitrejšega večanja poslovnih sredstev, medtem ko porast dohodka zaostaja. V letu 1983 bomo morali več skrbí nameniti hitrejšemu obračanju predvsem obratnih sredstev. V letu 1982 smo za enkratni obrat potrebovali 224 dni, to je 7,5 mesecev.

Delež akumulacije v dohodku je nekoliko manjši. V akumulaciji je zajet del čistega dohodka, ki je namenjen za poslovni in rezervni sklad in pospešena amortizacija. V letu 1982 smo za pospešeno amortizacijo namenili le 33 milijonov dinarjev, leto poprej pa 59 milijonov dinarjev. V lanskem letu se izjemno povečale stopnje za izračun minimalne amortizacije, tako da se je le-ta v večini temeljnih organizacij skoraj podvojila. Znižanje pospešene amortizacije je vplivalo na poslabšanje kazalnika akumulativnosti.

Naš glavni kazalnik je dohodek na pogojno uro (D/ph) in je bil v Gradisu 94,11 din. V primerjavi z letom 1981 se je povečal za 13 %. In presega načrtovano vrednost za 2 %. Osební dohodek na pogojno uro se je povečal bolj kot D/ph — za 17 %. Tolikšno povečanje je tudi posledica prekoračenih interesnih meril delitve.

Kot vidimo smo skoraj v vseh sestavinah celotnega prihodka prekoračili planirane vrednosti, kar je dobro. Vendar pa so bila planska predvidevanja skromna, ker so bila komaj kaj večja od rezultatov, ki smo jih dosegli leta poprej. Tedaj lahko zaključimo, da smo v letu 1982 realno opravili za toliko manj del, kolikor so porasle cene.

Bolj neugodni so kazalniki, ki so sicer še vedno na ravni gradbeništva Slovenije ali nad njim. Vendar pa nas bi taki rezultati, kot smo jih dosegli v letu 1982, že v naslednjih letih pripeljali na podpoprečni nivo.

Zora Vehovec

XV. srečanje samoupravljalcev Jugoslavije

Odgovornosti je toliko, kolikor je samoupravljanja

Petnajsto srečanje samoupravljalcev Rdeči prapor v Kragujevcu je bilo letos 15. in 16. februarja in je bilo v celoti namenjeno problemu uresničevanja individualne in kolektivne odgovornosti v boju za socialistično samoupravno preobrazbo družbe. S srečanjem samoupravljalcev v Kragujevcu obujamo spomine na znano delavsko demonstracijo leta 1876, prvo v Srbiji, ki so jo poimenovali »Rdeči prapor«. Takrat je kragujevski delavec Krsta Sretenović razvil rdeči prapor, na katerem je bilo z belimi črkami zapisano SAMOUPRAVA.

Delo je potekalo v dveh komisijah. V komisiji, ki se je ukvarjala z vprašanji krepitve ekonomske in samoupravne odgovornosti, je bilo enotno mnenje, da je treba zagotoviti delavcem vse možnosti za odločanje o rezultatih dela. Poudarili so potrebo po večjem dohodkovnem povezovanju organizacij združenega dela na temelju udeležbe na skupnem dohodku. Zato naj bi krepili zavest samoupravljalcev, kar bi bistveno prispevalo k odgovornejšemu ravnanju posameznikov in kolektivov. Glede na sedanje razmere,

ko je dobila neodgovornost skrb vzbujajoče razsežnosti, bi kazalo okrepiti preventivne ukrepe.

Druga komisija, ki je obravnavala vprašanje individualne in kolektivne odgovornosti, je enotno podprla zahtevo po spoštovanju ustavnosti in zakonitosti ter socialistične morale. Po soglasnih mnenjih naj bi namenili posebno pozornost dvigovanju socialistične etike in morale, ki naj bi temeljila na načelih solidarnosti, vzajemnosti in humanizma. To naj bi dosegli s povezovanjem vseh subjektov samoupravljanja.

V diskusijah je bila poudarjena

znana resnica, da je odgovornosti vselej toliko, kolikor je razvito samoupravljanje in da bo samoupravljanje toliko bolj uspešno, kolikor več bo odgovornosti, predvsem v sedanjem težkem gospodarskem položaju in prizadevanjih za stabilizacijo našega celotnega gospodarstva.

Razpravljalci so opozorili na tesno zvezo med individualno in kolektivno odgovornostjo. Dejstvo, da kritika (ne)odgovornosti le-ti

predvsem na koga drugega, najpogosteje neznanega, je resna praznina. Pri nas iščemo predvsem pravno in politično odgovornost ter sankcije za prekrške in pomanjkljivosti pri izpolnjevanju obveznosti, ob tem pa zanemarjamo dejstvo, da je naša družba samoupravna družba in da se v njej gradijo odnosi samoorganiziranja, kar naj bi dalo temeljni pečat družbeni kritiki.

Odgovornost je v tesni povezavi z vprašanjem zamenljivosti posameznikov ali kolektivnih teles, saj je zgodovinska praksa pokazala, da kolikor dlje imajo ljudje oblast v svojih rokah, tembolj zgubljajo smisel za odgovornost. Delavci posebej ostro in brezkompromisno zahtevajo odgovornost za vsakogar. Skratka, odgovornost mora dobiti ime in priimek. C. P.

Inventivna dejavnost v Gradisu v letu 1982

Ocenjeni prihranek znaša 9,9 milijonov dinarjev

Komisija za inventivno dejavnost je v letu 1982 zasedala trikrat. Na

sestankih je obravnavala 14 predlogov 36 avtorjev in jih tudi nagradila. Vse predloge, ki jih je sprejela komisija za inventivno dejavnost, je z manjšimi spremembami sprejel tudi svet Raziskovalne enote. Skupno je bilo inovatorjem izplačano za 272.730,00 din nagrad oziroma nadomestil. Predlogi in predlagatelji izhajajo iz šestih tozdov in delovne skupnosti skupnih služb.

Najaktivnejši po številu predlogov in po številu predlagateljev je TOZD GE Celje, takoj za njim pa DSSS. Prihranek je bil ocenjen na skupno okoli 9.900.000,00 din, dejanski prihranek pa je bil seveda večji. V letu 1982 je bil zaščiteno oziroma prijavljen tudi en model pri Zveznem zavodu za patente.

Komisija za inventivno dejavnost je v preteklem letu na zadnjem sestanku obravnavala in potrdila naslednje predloge:

1. Tehnična izboljšava »Avtomatizacija v industrijski izdelavi Armature« avtorjev Stanislava Brajdič (DSSS) in Janeza Kohneta (TOZD Železokrivnica).

2. Tehnična izboljšava »Opreme za zabijanje pilotov« avtorjev: Miro Ogrizek (SPO Ljubljana), Franc Marinčič, Drago Kristan, Milan Hodnik (vsi DSSS) in Ivan Lore (GE Koper).

3. Tehnična izboljšava »Izboljšava nasadnega vodila za zabijalo DELMAG« avtorja Miro Ogrizek (SPO) in Aleksander Šabac (TOZD GE Koper).

Kljub tem uspehom pa podatki kažejo, da se trend upadanja inventivne dejavnosti v Gradisu še nadaljuje. Vsekakor je temu kriva sorazmerno slaba aktivnost na tem področju, nedorečen sistem nagrajevanja in s tem tudi nepopoln. Samoupravni sporazum o inventivni dejavnosti v GIP Gradis.

Gorazd Strniša

Gradisova hala po železnici

Organizirano na dolgo pot

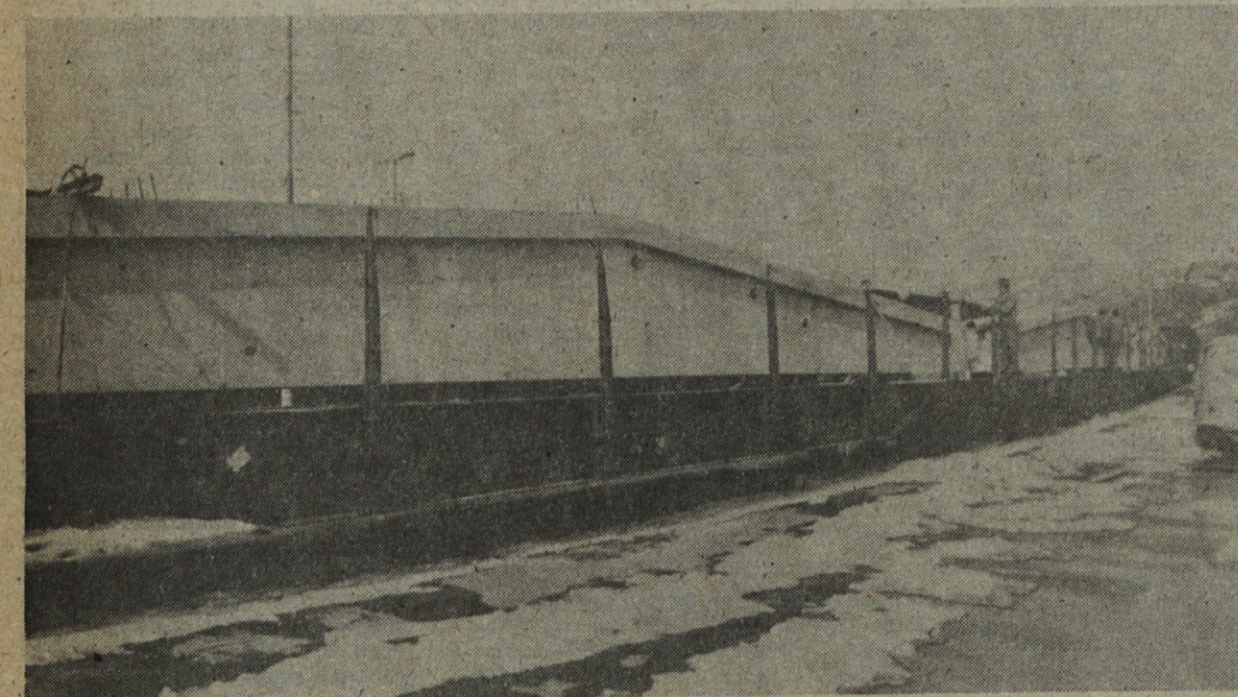
Konec februarja je iz Maribora krenila na pot v Črno goro kompozicija sedemnajstih vagonov, naloženih z betonskimi elementi, ki tehtajo skupaj kar 1000 ton. Gre za halo GH-7, narejeno v mariborski gradbeni enoti, ki jo bodo delavci-montažerji v treh tednih postavili v Bijelem polju v Črni gori. Poleg tovornih vagonov so na vlak priključeni še spalnik za delavce, vagon z gradbišnim zabojnikom — pisarno in avto-dvigalo, potrebno za montažo elementov.

Prej so take Transporte opravljali po cesti s transporterji, kar je seveda trajalo dalj časa, stroški pa so bili precej višji.

Proizvodna dvorana GH-7 bo imela 2500 kv.m koristne površine, vrednost betonske konstrukcije pa znaša 15 milijonov dinarjev. V desetih dneh bodo gradisovci postavili skelet, ostali čas pa bodo potrebovali za zidavo vmesnih in stranskih zidov. Ko bo nova proizvodna dvorana končana, bo v njej stekla proizvodnja brezalkoholnih pijač.

To je prvo tovrstno sodelovanje mariborskega Gradisa z ŽTO Maribor. Delavci obeh organizacij so morali skrbno naložiti elemente, saj je pot dolga, predpisi o transportu pa izredno strogi. Upajmo, da bo tako sodelovanje trajno in da bomo lahko tudi v prihodnje poročali o takih transportih.

Franjo Štromajer

Prevoz elementov v Črno goro (foto: F.Štromajer)

Znanje — najmočnejša subjektivna sila

Edvard Kardelj je v svoji knjigi »Smeri razvoja...« zapisal, da je ena glavnih subjektivnih sil tudi strokovno znanje. Sergej Kraigher pa je na nedavni 5. seji CK ZKS med drugim dejal, da so »prav strokovne službe, poslovodni organi, vse tisto, kar je danes združeno v delovnih organizacijah, eden od povezovalnih elementov temeljnih organizacij, ena izmed odločilnih subjektivnih sil.«

Že dolgo vemo, da je vsaka gospodarska aktivnost, njena uspešnost, odvisna od bolj ali manj sposobnih delavcev, zlasti vodstvenih kadrov; to je tistih delavcev, ki lahko s svojim strokovnim znanjem tudi usodno vplivajo na boljši ali slabši uspeh celega kolektiva.

V Gradisu členimo težave na družbene, spričo zastoja v investicijski gradnji, in na lastne težave. Zdaj, ko moramo z ukrepanjem težave premagati, je prav, da se v naših glavah, zlasti v glavah, v katerih je največ (strokovnega) znanja, to znanje usmeri v največji možni meri v korist izboljšanja razmer in uspeha v celem Gradisu.

Tako ekonomisti kot politiki so kmalu po tozdiranju začeli opozarjati na napačno uresničevanje nekaterih določil ustave in zakona o združenem delu v praksi. Že leta 1977 je Kardelj v knjigi »Smeri razvoja...« zapisal: »V zadnjem času se pojavljajo tendence, da se povečajo stroški administracije v združenem delu zato, ker v temeljnih organizacijah oblikujejo samostojne strokovne službe, ki jih prej ni bilo. Strokovne službe bi morale biti čim racionalneje organizirane. Kajti samostojnost temeljne organizacije ni to, da ima svoj lasten administrativni aparat, ampak to, da ima dohodek v svojih rokah.

Potrebno je racionalizirati organizacijo strokovnih služb tako, da te službe, če je le mogoče, ne bodo razdrobljene, ampak bodo služile večjemu številu organizacij. Zato je potrebno, da bodo vsaj najvažnejše izmed teh služb dovolj samostojne, da bi lahko demokratično sodelovale na podlagi svoje polne strokovne odgovornosti, ne pa pod pritiskom parcialnih interesov in pod voluntarističnimi pritiski.«

V Gradisu se nismo kaj prida sklicevali na Kardelja in druge družbene predstavnike ali pa na dokumente družbenopolitičnih organizacij in skupnosti, pa smo se vseeno odločili reorganizirati strokovne službe in poslovodni organ (TOZD Inženiring in kolegijski poslovodni organ) na ravni delovne organizacije. Toda — ljudje božji, bi rekel kdo — ne brez hkratnih sprememb na ravni TOZD! Bistvena je smotnejša uporaba strokovnega znanja ob hkratni smotnejši uporabi denarja; kar dosežemo s koncentracijo, združevanjem.

Kako bomo to dosegli, da bo skupni dohodek večji, hkrati pa ne bomo v ničemer okrnili neodtujljivih pravic delavcev, da odločajo o dohodku; vendarle o dohodku, ki je družben, ne pa samo njihov (tozdovski)?

V naši partiji je uveljavljeno načelo demokratičnega centralizma. Uveljavimo ga z določenimi razločki tudi v poslovanju v Gradisu! To bi pomenilo, da se bomo pri oblikovanju sklepov, politike, strategije, vsakovrstnih aktov oziroma določil v njih, to je internih predpisov, poslužili največje možne stopnje demokratičnosti, zlasti v fazi vsklajevanja razlik. Toda — ko bo postopek vsklajevanja končan, sklep ali akt pa sprejet — potem ni več niti demokracije, niti fig v žepu, niti zavlačevanja ali izgovarjanja pri uresničevanju sklepov, aktov, ampak samo še disciplina: **izvedi, uresniči ali pa pusti posel (odstopi)!**

Zlasti zveza komunistov in sindikat v Gradisu, ki pridobivata v svoji dejavnosti, tako na akcijski in še bolj na vsebinski moči na ravni celega Gradisa, bosta bržčas ener-

gično podprla moč argumentov pred argumentom moči bolj velikih in manj velikih Gradisovcev in njihovih organizacijskih enot.

Tale in podobne misli so bile izražene na nedavnem posvetu vodilnih Gradisovcev. Po zastoju v poslovanju in včasih celo težkem ozračju v katerem delamo, ko nas boli glava in srce, je za večino svež in drugačen veter ne le koristen, ampak na marsikaterem področju celo nujen.

V znanje naših kadrov, to je v naše lastno znanje, zaupamo — in to je dorbo. Zdaj nam je treba to znanje le usmeriti v prid (še) enotnejšega Gradisa. Ali vemo vsi za (znanstveno) resnico, da je marikatera korist za TOZD lahko hkrati škodljiva za delovno organizacijo? Če to (vsi) vemo, bomo na to še bolj pozorni.

Stane Uhan

Ščepec tedna

CK ZK Slovenije je pozval k združevanju delovnih organizacij.

Kdo pa bo pozval tozde da se ne bodo obnašali kot delovne organizacije?

Poletna sezona je pred nami

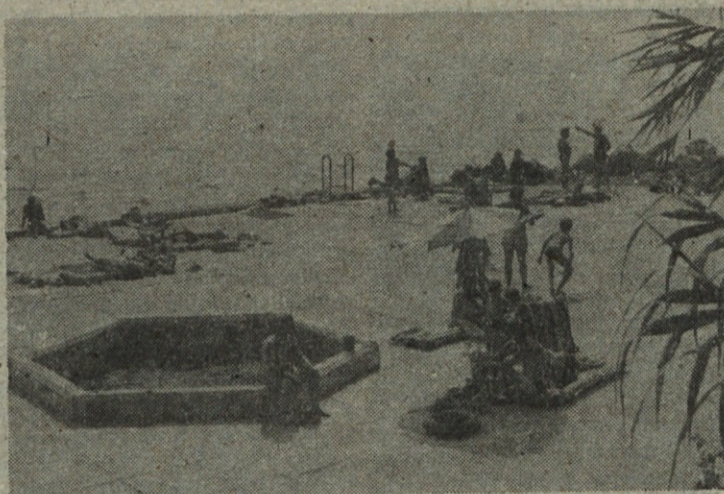
Da bi delavcem Gradisa in njihovim družinam pravočasno in najboljše oskrbeli letovanje v poletnih mesecih v gradisovih počitniških domovih v Ankaranu, Poreču in Biogradu na moru so v Kadrovsko socialni službi Gradisa že stekle priprave na sezono.

Tako kot tudi lansko leto Gradis letos razpolaga ob morju z naslednjimi počitniškimi kapacitetami: Ankaran 100 ležišč, Poreč 75 ležišč in Biograd na moru 100 ležišč. Poleg omenjenih kapacitet pa sedaj že skoraj vsaka temeljna organizacija v Gradisu ima tudi nekaj počitniških prikolic v prvi vrsti za letovanje lastnih delavcev, vendar o le-teh skrbijo tozdi sami.

Ker v naših domovih, razen Biograda na moru nimamo

stalno zaposlenega personala je ravno sedaj časa, da le-tega pri-

skrbimo. Zato objavljamo naslednji

Letos bomo za dnevni penzion v naših počitniških domovih odšteli 380 din. (Foto: C. Pavlin)

Razpis za kadre v počitniških domovih Gradisa v Ankaranu in Poreču

Po sklepu Odbora za standard in rekreacijo ter Konference kadrovskih delavcev Gradisa, da se kadri v počitniška domova Gradisa prerazporedijo iz tozdov, ki imajo obrate družbene prehrane objavljamo prosta dela za

- 2 upravnika
- 4–6 KV kuharjev
- 3–5 strežnega osebja

Zainteresirane kandidate obveščamo da se lahko prijavijo Kadrovsko socialni službi Gradisa Šmartinska 134 Ljubljana preko tozdovih Komisij za delovna razmerja.

Prebujanje v marcu

Ko se teloh prebuja, ko zvočniki zacvetijo, in ko še vedno odeti v topla oblačila zavijemo na nedeljski sprehod, vemo, da se je približal marec.

To je čas, ko vsa narava že nestrpno čaka milejših dni in se počasi prebuja po zimskem počitku. Veselimo se vetra, ki bo topleje zavel.

To je tudi čas, v katerem pogostejše kot sicer nekoliko več slišimo o tistih prebivalcih našega planeta, ki so jih imenovali ženske. Prenekateri šopek teloha bo poromal v ženske roke. Prav je tako. Naj bo v spomin na dan, ko so pred mnogimi leti na mednarodni konferenci žena razglasili ta dan za praznik vseh žensk.

Veliko je dežel, kjer bodo tudi letos ta spomin obeležili skrivoma, veliko jih je še, ki sploh ne vedo zanj, veliko pa je tudi takih, ki spomin na ta dan pojmujejo drugače, kot je bil izbojevan.

Prijetna je zavest, da živimo v deželi in času, kjer so skrivna obeležja tega praznika že prava preteklost. Za volilne pravice se nam resda že dolgo ni potrebno več potegovati. O enakopravnosti žensk je bilo pri nas že mnogo povedanega, pa tudi napisanega.

Pa vendar.

Ozrimo se v naš vsakdan. Ozrimo se okoli sebe. Ali nismo morda tudi mi med tistimi, ki mislijo, da vendarle velika večina žensk ni najbolj primerna za po-

membnejša dela? Ali ne mislimo tudi mi, da se nekako boljše sliši tovariš šef kakor tovarišica šefinja, ali tovariš direktor kakor tovarišica direktorica? Beseda vodja je pač moškega spola! Kako? Da ne mislimo tako, pravite? Ne le da ne mislimo, tako tudi delamo. Za ženske naj bo dovolj, da se o njih malo razpišemo v mesecu marcu. Naj bodo vendar hvalžene, da smo se jih spomnili s šopkom rož. Toda, da bi drugače delali in živeli, to nikakor ne gre. Saj imajo ženske le žensko pamet in kar naprej bolne otroke doma. Ostajati morajo čisto pri njih, da jih negujejo. Kako bodo prevzemale odgovornejša dela in naloge, ko vendar tolikokrat manjkajo v službi.

Govorimo seveda vseprek in naglas, da temu ni tako. Delamo pa, kot je pri nas navada, čisto drugače.

Res je. Nekaj velikega, plemenitega je dano, nam, ženskam. Podarjati življenja in ohranjati človeštvo. Pokvarili bi veličino, ki polni naša srca, če bi za to uporabljali preveč besed.

Ker pa so naše žene in matere tudi delavke, jih ne zanemarjamo skozi vse leto. Če bomo drugače mislili in tudi živeli, nam v mesecu marcu ne bo treba posebej izbirati besed. Praznik ob njegovem začetku pa bo vreden spomladanskega šopka.

Ivanka Golob

Marija Mesarič, predstavnica izobraževalne skupnosti za gradbeništvo, je spregovorila staršem in bodočim gradbenikom na informativnem dnevu v Mariboru. (Foto: F. Štromajer)

Informativni dan v Mariboru

Z željo, da bi sodelovali pri usmerjanju učencev, ki letos končujejo osnovno šolo ter, da bi učencem in njihovim staršem pomagali pri izbiri nadaljnje poti izobraževanja, smo se odločili, da se aktivno vključimo v proces usmerjanja učencev zaključnih razredov osnovnih šol v Sloveniji. Zato letos prvič Izobraževalna skupnost gradbeništva Slovenije ob sodelovanju Zavoda SR Slovenije za šolstvo organizira informativne dneve za vse učence zaključnih razredov osnovnih šol v SR Sloveniji in njihove starše.

Na informativnem dnevu, dne 19. 2. 1983 v Ljubljani in 26. 2. 1983 v Mariboru, smo predstavili izobraževalne možnosti z mrežo gradbenih šol v usmerjenem izobraževanju za področje gradbeništva, seznanili smo učence in starše z izobraževalnimi programi v srednjem usmerje-

nem izobraževanju, s štipendijskimi pogoji in zaposlitvenimi možnostmi po uspešnem zaključku šolanja na raznih zahtevnostnih stopnjah.

Anketne liste, ki so bile učencem ponujene na informativnem dnevu v Mariboru je oddalo 7 učenk in 26 učencev. V anketi se je 7 deklet in 9 fantov opredelilo, da bi se odločili za gradbenega tehnika, 11 za zidarja, 4 za slikarja, po eden pa za električarja in avtomehanika.

Oč anketiranih 33 učencev jih je 9 zaprosilo za štipendijo v Gradisu in sicer 7 za zidarje in po eden za pleskarja in tehnika. 15 učencev pa niti ni zaprosilo za štipendijo, saj po njihovih izjavah ne želijo prejemati štipendije, ker se želijo izobraževati v programih po lastni izbiri, ne pa za tiste poklice, za katere so razpisane štipendije.

Alojz Zorec

In memoriam Igorju Omersi

V sredo, 9. februarja 1983, smo se na pokopališču Žale v Ljubljani za vedno poslovili od našega dolgoletnega sodelavca in priznanega strokovnjaka Igorja Omerse, dipl. inž. gradb.

Ko smo se v ponedeljek zjutraj kot vsak dan pričeli zbirati na delovnih mestih, se je kmalu razširila žalostna vest, da je v nedeljo nenadno umrl naš Igor. Dolgo nismo mogli verjeti tej žalostni novici, ko pa smo vendar bili še v petek skupaj na delovnih mestih. Toda smrt ni sentimentalna, žalostna vest je postala resnična.

Pokojnega Igorja smo številni sodelavci poznali kot človeka izrednih človeških kvalitet. Če je bil zase kar preveč skromen, pa je bil zelo širokogruden za druge. Bil je velik gradbeni strokovnjak. Praktik in teoretik, saj se je njegovo delo stalno prepletalo tako s teorijo kakor z gradbeno prakso. Bil je dolga leta med nami. Skoraj 23 let.

Pokojni inž. Igor Omersa se je

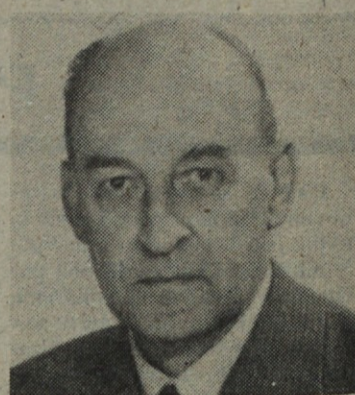
rodil 18. 7. 1913 v Ljubljani v uradniški družini. Oče je bil profesor in zato je osnovno šolo in delno gimnazijo obiskoval v Celju. Maturiral je v Ljubljani leta 1932. Ker je imel velik dar za slikanje, se je po maturi vpisal najprej na fakulteto za arhitekturo. Toda kmalu je spoznal, da bo kot gradbenik bolj srečen in zadovoljen, zato se je naslednje leto vpisal na gradbeno fakulteto. Tako je leta 1938 diplomiral, nato pa odšel služiti vojaški rok.

Po odsluženju vojaškega roka je kljub času, ko se je težko dobilo službo, dobil zaposlitev. Službo je nastopil 10. 8. 1939 v Tehničnem biroju za rekonstrukcijo železnice, kjer je bil namestnik šefa za vzdrževanje prog. Toda že 1. 3. 1940 je začel delati v Direkciji državnih železnic v Ljubljani kot statik za vodstvo konstrukcijskega oddelka, kjer je ostal vse do 31. 10. 1945, ko ga prvič srečamo na našem gradbišču HE Moste-Žirovnica

kot sektorskega vodjo. Za uspešno delo na tem gradbišču je prejel red dela II. stopnje. Nato je kot šef gradbišča delal na mnogih Gradisovih gradbiščih, vse do 1. 3. 1957, ko ga je projektantska vnačasno iztrgala iz naše sredine in se je kot projektant zaposlil pri Elektroprojektu in Tehniki. Toda kmalu ga je obšlo »domotožje« in 1. 3. 1967 se je zopet vrnil v Gradisove vrste, kjer je kot tehnični kontrolor delal vse do 15. 8. 1978, ko se je upokojil. Toda po upokojitvi si je privoščil le malo počitka. Kmalu se je vrnil za svojo delovno mizo in sklenil s podjetjem pogodbeno delovno razmerje za 4 ure dnevno. In kaj je delal na tem delovnem mestu?

To pa že vedo povedati naši najmlajši gradbeni strokovnjaki, zlasti tisti iz oddelka za pripravo dela, ki so večkrat prihajali po strokovni nasvet ali pojasnilo.

Pokojni inž. Igor Omersa je bil zelo skromen, do sebe veliko preskromen človek. Tako smo šele sedaj, ko smo malo bolj natančno pogledali v njegove

osebne dokumente, ugotovili, da je bil aktivist OF vse od leta 1941. Tako je moralo tudi biti, saj je bil gradbenik in takrat še »železničar«.

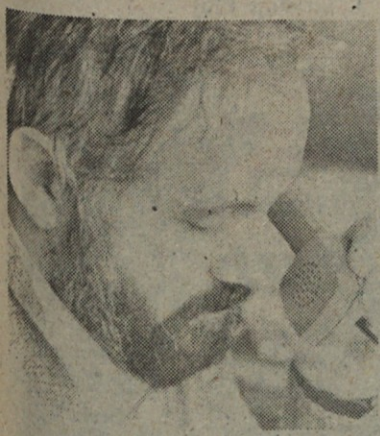
Dragi Igor, odšel si od nas. Tvoje delovno mesto je ostalo prazno. Od 4. februarja na tvojem koledarju na mizi ni več tvoje značilne kljukice, ki je poimenila, da si bil na delu. Svoje življenjsko poslanstvo si opravil častno, človeško. In kot takega te bomo ohranili v trajnem spominu.

Franc Hočevar

»Težimo k poenotenju elementov, ne hal...«

Ko sem se pogovarjal z vodjo mariborskega razvojno konstrukcijskega biroja v tozdu Gradbene enote Maribor Petrom Rubinom, dipl. gr. inž. mi je bilo takoj jasno, da bi lahko popisal vse strani v Gradbenem vestniku, če bi hotel opisati vse, s čimer se ukvarjajo. Ti »ljudje v belem«, kakor jih radi imenujemo, so pravzaprav prisotni od zamisli do

Peter Rubin, dipl. gr. inž.

končne izvedbe elementa ali celotnega objekta.

Kar preradi pozabljam, da so motanžne dvorane ali hale plod njihovega lastnega znanja. Skoraj ni kraja v Sloveniji, kjer ne bi motanžna skupina postavila halo ali market iz elementov, ki so jih projektirali v tem biroju. Pa poglejmo, s čim vse se ukvarjajo. »Z razvojem oziroma projektno nalogo smo pričeli že okoli leta 1970, ko je inženir Bojan Spes s takrat še majhno skupino razvojnega oddelka Gradbene enote Maribor zasnoval osnovno motanžno konstrukcijo hale Gh-2. Po tem projektu so naši delavci postavili skladišče Merkator v Ptuj. To je bil začetek razvoja konstrukcij motanžnih hal in v novejšem času

tudi marketov,« je uvodoma pojasnil tov. Rubin.

Koliko tipov motanžnih hal ste do sedaj sprojektirali?

Takoj moram poudariti, da težimo k tipizaciji ali poenotenju elementov in ne hal. Tako lahko poljubno sestavljamo elemente in jih dopolnjujemo po želji naročnika. Kot sem že povedal, smo pričeli s tipom hale GH-2, pred kratkim pa smo že opravili montažo hale GH-7.

Omenili ste tudi markete?

Poleg omenjenih proizvodnih dvoran lahko nudimo kupcem tudi široko paletu motanžnih trgovskih paviljonov in večjih trgovskih hiš. Predvsem v severovzhodni Sloveniji lahko vidite kar nekaj takih.

Samo ime — motanžna hala — zveni nekako čudno. Za kaj vse jih lahko uporabimo?

Res, nekako lepše slovensko zveni proizvodna dvorana, čeprav tudi to ne drži, saj lahko na primer halo GH-4 uporabimo kot odprto lopo, hlev, skladišče, telovadnico ali proizvodno dvorano.

Ves čas govoriva o motanžnih elementih. Iz tega lahko sestaviš le skelet hale. Kaj pa streha in pročelje?

Uporaba različnih strešnih elementov v fasadnih linijah omogoča raznovrstnost pri izbiri fasade. Fasada je lahko zidana ali pa sestavljena iz horizontalnih oziroma vertikalnih elementov.

Tudi na streho smo mislili. Prirejena je za različne vrste kritin, od navadne črne kritine in salonitnih plošč do betonskih ponev, kombiniranih s svetlobnimi kupolami. V novejšem času uporabljamo tudi aluminijasto pločevino.

V zadnjem času je problem s toplotno energijo. Kako je s toplotno izolacijo?

Streho lahko toplotno izoliramo s polaganjem izolacijskih materialov neposredno pod kritino. Stene pa obdelamo klasično.

Kaj vas je vodilo k temu, da ste zamenjali palični nosilec v sistemu GH-4 pri razpetinah nad 20 m s sestavljenim ali tako imenovanim vagonjskim nosilcem, ki ga vidimo na sliki?

Predvsem gre za transport elementa z običajnimi priklopniki, enostavno izdelavo sestavnih delov, sestavo na gradbišču in dvig že sestavljenega pa tudi za to, da uporabimo za montažo samo eno avtodvigalo.

Torej je to nekaj podobnega kot sestavljanje »LEGO« kock?

No, tako preprosto to seveda ni. Lahko pa na primer iz elementov hale GH-2, ki je predvsem namenjena za izgradnjo industrijskih hal, saj z dodatno obremenitvijo strešne konstrukcije z obešenimi transporterji in žerjavi, nosilnosti do 32 KN, sestavimo tudi skladišče, telovadnico, trgovski lokal ali celo pokriti bazen.

Kako pa posamezne elemente »sestavite«?

Pri stikovanju posameznih elementov hale smo težili k temu, da imajo elementi medsebojno armaturno vezavo in da so stiki elementov zaliti z krajevnimi betoni. Ta težnja in povezava glav fasadnih stebrov z robnimi nosilci je prispevala k togosti konstrukcije v horizontalni ravnini strehe. Tako sistem deluje kot monolitna konstrukcija.

Ali nisva sedaj v najinem razgovoru česa preveč »odkrila«?

Ne. Lahko povem, da z vsemi projektivnimi biroji zelo dobro sodelujemo, kar je danes pogoj za dobro delo.

Poleg motanžnih elementov, ki sva jih sedaj naštevata, kaj vse še delate?

Verjetno ni betonskega ali jeklenega elementa v tozdu, ki ne bi tako ali drugače šel skozi naše roke. Tu pa so še motanžni aneksi, ki smo jih razvili zaradi potrebe pomožnih prostorov različnih razponov in kon-

strukcijskih višin, ki jih investitorji lahko uporabijo kot upravne, sanitarne ali pomožne spremne prostore k industrijskim halam, skladiščem ali pa kot samostojno obstoječe objekte.

Večino vaših projektov realizirajo na obratih betonskih izdelkov na Pobrežju. Kako sodelujete z njimi?

Razumljivo je, da eni kot drugi težimo k temu, da bi čim enostavneje, a hkrati varno in poceni, dali tržišču to, kar od nas pričakuje. Zato nam ni vseeno kakšen je izdelek v končni obliki. Moram pa reči, da se vodstvo OBRATA, pa tudi delavci trudijo da dosežemo ta cilj, kar nam je do sedaj tudi uspevalo.

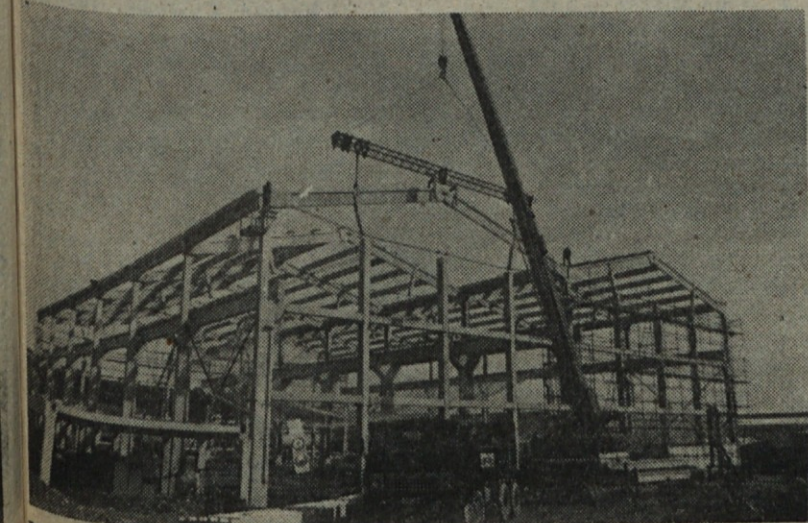
Žal pa so zaradi nerešenih lokacijskih problemov in utesnenosti onemogočeni širiti asortiman izdelkov, s tem pa smo tudi mi, projektanti, tehnološko vezani na obstoječe stanje.

Kako pa sedaj, v zaostrenih gospodarskih razmerah?

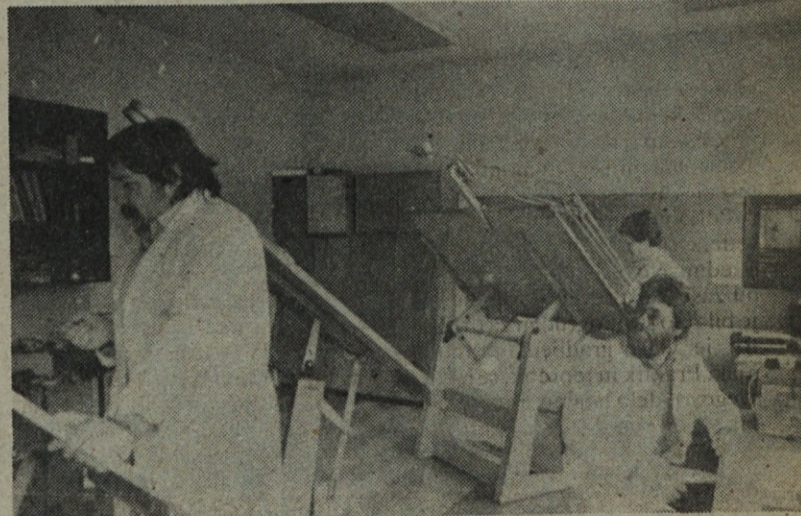
Že uvodoma sem omenil, da tipiziramo posamezne elemente in ne hale. To pa nam omogoča, da z malenkostnim preprojektiranjem že posežemo v »zeleni plan«, to pomeni, da postavimo motanžne hleve in podobno. Kmetijstva pa tudi v teh stabilizacijskih časih ne smemo zanemariti. Poleg tega ne izdelujemo samo hal in motanžnih trgovskih hiš. Tu je še cela vrsta drobnih betonskih elementov: betonski vinogradniški koli, gredce, robniki, ograje in podobno.

Tako torej. To je delo projektantov v Gradbeni enoti Maribor. Delo fantov in deklet, ki se v belih plaščih sklanjajo nad računalniki in risalnimi deksami. Na videz prijetno delo. Toda, ko ga spoznamo pogloblje, vidimo, da je za to delo potrebno veliko znanja, dodatnega učenja in velika mera odgovornosti.

Besedilo in slike:
Franjo Štromajer

Montažna hala GH-6

Del delavcev v razvojno-konstrukcijskem biroju Tozda GE Maribor

Četrta zaporedna zmaga smučarjev iz Raven

Športniki Gradisa smo se tudi letos polnoštevilno udeležili XXII. zimskih športnih iger Gradisa, ki so bile 5. marca na smučiščih Zatrnika in Zgornjih Gorij. Organizacije letošnjih zimskih iger se je lotila OO ZS tozda GE Ljubljana-okolica pod vodstvom predsednika organizacijskega odbora tov. Vekoslava Pečnika in pod pokroviteljstvom direktorja tozda tov. Jožeta Zajca v sodelovanju s komisijo za šport in rekreacijo pri konferenci OO ZS Gradisa. Tehnično izvedbo naših iger je izredno uspešno opravil Servis za množične prireditve iz Ljubljane pod vodstvom tov. Gojka Zalokarja. Posebno pohvalo za dovršeno organizacijo in zvedbo XXII. ZŠI Gradisa 83 zasluži tudi Generalturnist in osebje hotela Park in Jelovica.

Prijateljskega merjenja moči se je udeležilo skoraj 400 tekmovalcev in tekmovalk iz vseh gradisovih tozdov (razen Kopra) in delovnih skupnosti, katerim ni bilo v prvem planu samo doseganje rezultatov temveč tudi prijateljsko srečanje in medsebojno spoznavanje članov kolektiva Gradis, saj se moramo zavedati tega, da nam bo enotnost in prijateljstvo, mesebojno sodelovanje in razumevanje ter ne nazadnje solidarnost veliko pomenilo v sedanji težki gospodarski situaciji ob pomanjkanju večjih del in zmanjšani investicijski potrošnji.

Najboljši veleslalomisti in tekači so na zaključku, ki je bil v Kazini na Bledu prejeli priznanja in plakete. Po posameznih kategorijah objavljamo imena peterice najboljših, ki nas bodo zastopali na zimskih športnih igrah gradbenih delavcev Slovenije, ki bodo 12. in 13. marca na smučiščih Areha ter tri prvouvrščene ekipe, ki so prejele pokale.

VELESLALOM

I. Ženske do 30 let — posamezno

1. Barbara Starovasnik — Maribor
2. Janja Stanonik — LIO Šk. Loka
3. Bernarda Lap — PB Ljubljana
4. Zlata Hribar — LJ.-okolica
5. Damjana Bandelj — Jesenice

Ekipno:

1. Maribor
2. DSSS
3. LIO Šk. Loka

II. Ženske nad 30 let — posamezno

1. Slavica Kret — Ravne
2. Andreja Puc — KO Ljubljana
3. Joži Orel — IB Ljubljana
4. Polona Kejžar — LIO
5. Alenka Rojnik — Celje

Ekipno:

1. PB Ljubljana
2. DSSS
3. Celje

III. Moški do 33 let — posamezno

1. Alojz Poajnar — DSSS
2. Janez Mačič — Ravne
3. Miran Kert — Ravne
4. Jure Deisinger — LJ.-okolica
5. Šumnik — Ravne

Ekipno:

1. Ravne na Koroškem
2. DSSS
3. PB Maribor

IV. Moški od 33 do 40 let — posamezno

1. Maks Čekon — Ravne
2. Srečko Kante — Ravne
3. Zvone Lešnik — Ravne
4. Avgust Skrinjar — Ravne
5. Lado Lesjak — KO Ljubljana

Ekipno:

1. Ravne na Koroškem
2. Ljubljana
3. PB Ljubljana

V. Moški nad 40 let — posamezno

1. Jože Zupan — Jesenice
2. Tone Vidic — Jesenice
3. Tone Kopčaver — DSSS
4. Peter Rubin — Maribor
5. Anton Oman — LIO

Ekipno:

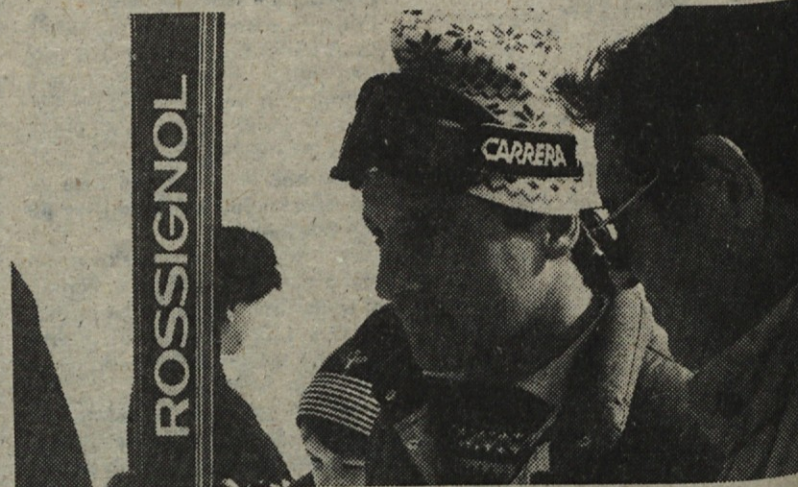
1. DSSS
2. Maribor
3. LIO Šk. Loka

IX. Moški od 33 do 40 let — posamezno

1. Miran Frelih — LIO
2. Zvone Lešnik — Ravne
3. Alojz Kepic — Ljubljana
4. Milan Gajič — SPO
5. Andrej Horjak — Ravne

Ekipno:

1. Ravne na Koroškem
2. Ljubljana
3. Gradnje Ptuj

Alojz Polajnar v razgovoru s predsednikom častnega razsodišča Janezom Vodopivcem je zmagal prepričljivo na naših igrah, kot tudi na ŠIG-u

TEKI

VI. Ženske do 30 let — posamezno

1. Janja Stanonik — LIO
2. Justina Rant — LIO
3. Anica Drobnič — Ptuj
4. Marjana Lapuh — Ravne
5. Metka Rebolj — IB Lj.

Ekipno:

1. Ravne na Koroškem
2. LIO Škofja Loka
3. DSSS

X. Moški nad 40 let — posamezno

1. Ciril Oblak — LIO
2. Pavle Stanonik — LIO
3. Štefan Premrl — SPO
4. Tine Merkez — Jesenice
5. Martin Primožič — LIO

Ekipno:

1. LIO Škofja Loka
2. SPO Ljubljana
3. Jesenice

Skupni ekipni vrstni red XXII. zimskih športnih iger Gradisa je bil:

VII. Ženske nad 30 let — posamezno

1. Irena Mlakar — LIO
2. Mihaela Sedar — Ravne
3. Slavica Kret — Ravne
4. Ani Štupar — DSSS
5. Joži Orel — IB Lj.

Ekipno:

1. Ravne na Koroškem
2. LIO Škofja Loka
3. DSSS

VIII. Moški do 33 let — posamezno

1. Zoran Zavolovšek — Ravne
2. Janez Kunšič — Jesenice
3. Alojz Polajnar — DSSS
4. Martin Oblak — Ravne
5. Alojz Moser — SPO

Ekipno:

1. Ravne na Koroškem
2. Jesenice
3. LIO Škofja Loka

TOZD

	točke
1. GE Ravne na Koroškem	1974,67
2. LIO Škofja Loka	1885,86
3. DSSS Ljubljana	1579,84
4. GE Maribor	1349,76
5. GE Jesenice	1232,62
6. GE Gradnje Ptuj	1187,27
7. SPO Ljubljana	1148,65
8. GE Ljubljana	1113,63
9. GE Ljubljana-okolica	794,60
10. GE Celje	623,22
11. KO Maribor	593,37
12. OGP Ljubljana	591,56
13. PB Ljubljana	581,83
14. KO Ljubljana	427,72
15. PB Maribor	295,14
16. Interna banka Ljubljana	294,88
17. Nizke gradnje Maribor	123,99

Gradisove zimske športne igre leta 1984 bodo na smučiščih Koroške v organizaciji OO ZS tozda GE Ravne na Koroškem.

Ravenčani imajo v vseh starostnih skupinah dobre predstavnike, zato jim bo težko odvzeti primat

Snežni metez in megla sta izredno motila smučarje na progi

Borbenost vseh naših tekmovalcev se je na koncu dobro obrestovala

XXI. zimske športne igre gradbenih delavcev Slovenije

Gradis prvič zmagovalec

Ene najstarejših delavskih športnih iger so dobile novega zmagovalca — ekipo Gradisa. Po številnih drugih mestih, ki smo jih osvojili smo končno okusili slast zmage. Zato najprej vsem športnikom Gradisa iskrene čestitke za izjemen športni uspeh.

Letošnje, že 21. zimske športne igre je izvedel SK Branik-Smučarska šola Pohorje pod pokroviteljstvom SGP Konstruktor iz Maribora, dne 12. in 13. marca na smučarskih terenih Areha na Pohorju.

Kljub pesimizmu, ki je vladalo še pred tekmovanjem zaradi pomanjkanja snega, so tekmovanja potekala brez večjih zastojev, saj so se prizadevni organizatorji potrudili s pripravo prog, za kar so ob koncu tekmovanja prejeli pohvalo vseh nastopajočih. Da vse le nebi potekalo tako, kot so si smučarji in organizatorji želeli, je zima ponovno pokazala svoje »zobe«. Pravi snežni vihar, ki je divjal med tekmovanjem v veleslalomu v soboto vseeno ni mogel skaliti zagnanosti vseh smučarjev, ki so se eden za drugim poganjali med vratici.

Že po prvem tekmovalnem dnevu je kazalo, da bo boj za najvišja mesta tokrat še bolj izenačen kot doslej. Minimalne so bile namreč razlike v skupnem seštevku po končnih tekmovanjih v vseh starostnih kategorijah. Za našo ekipo je največ

točk prispeval naš zagnani športni redaktor Alojz Polajnar z osvojitvijo prvega mesta v svoji skupini. Tudi ostali člani ekipe so se srčno borili in prispevali vsak svoj del h končni zmagi, še posebno dekleta:

Naslednji dan, ko je bilo tekmovanje v tekih, je bilo pravo nasprotje prejšnjega dne. Prekrasno sončno vreme je že v zgodnjih jutranjih urah ogrelo tekmovalce, še bolj pa jih je sama proga. Drug za drugim so prisopihali skozi cilj. Še najbolj sveža od naših je pritekla Janja Stanonik, kar se je poznalo tudi na rezultatu, saj je dosegla odlično prvo mesto. Tudi drugi dan je bila naša ekipa izredno homogena, predvsem glede rezultatov, saj noben od članov ekipe ni imel kakšnega spodrsljaja, kar je bilo dovolj za skupno zmagi.

Podrobnejši rezultati po posameznih kategorijah pa so naslednji:

VELESLALOM

Ženske nad 40 let: 1. Boža Trefalt (Gradbinec), 4. Joži Kocjančič, 15. Ani Štupar

ženske od 30—40 let: 1. Draga Kleindinst (Gradbinec), 15. Joži Orel, 17. Andreja Puc, 35. Martina Pošebal.

ženske do 30 let: 1. Sonja Jagodič (Zarja), 2. Janja Stanonik, 4. Bernarda Lap, 18. Barbara Starovasnik

moški nad 50 let: 1. Alojz Vrtovec (Ingrad), 3. Stane Stanonik, 7. Marjan Starovasnik, 12. Anton Oman

moški od 40—50 let: 1. Marjan Lavtar (Elim), 15. Jože Zupan, 54. Tone Kopčavar,

moški od 30—40 let: 1. Andrej Soklič (Tržič), 10. Marjan Zupan, 15. Maks Čekon, 43. Srečko Kante, 53. Črt Božič, 70. Lado Lesjak, 72. Alojz Kepic

moški do 30 let: 1. Alojz Polajnar, 9. Miran Kert, 20. Janez Mačič.

TEKI

ženske nad 40 let: 1. Vera Vouk (Geod. z.), 6. Ani Štupar, 9. Joži Kocjančič

ženske od 30—40 let: 1. Nani Peršin (SCT), 10. Mihaela Sedar, 12. Joži Orel,

ženske do 30 let: 1. Janja Stanonik, 4. Justina Rant, 5. Anica Drobnič,

moški nad 50 let: 1. Bogdan Rečnik (Cevovod), 3. Anton Oman, 9. Stane Stanonik,

moški od 40—50 let: 1. Valentin Rozman (Bohinj), 5. Pavle Stanonik, 6. Ciril Oblak

moški od 30—40 let: 1. Filip Kalan (Gradbinec), 15. Miran Frelih, 21. Alojz Kepic, 34. Zvone Lešnik,

moški do 30 let: 1. Metod Pibernik (Graditelj), 5. Zoran Zavolovšek, 21. Martin Oblak, 23. Alojz Polajnar.

SKUPNI VRSTNI RED	TOČK
1. Gradis	1.222,48
2. SCT	1.153,88
3. Gradbinec	1.126,76
4. Kograd	973,21
5. Geod. zavod	945,70
6. Tržič	942,42
7. Ingrad	835,70
8. Grosuplje	830,66
9. Konstruktor	798,19
10. Zarja	438,45

Najboljši v posameznih kategorijah so prejeli zaslužena priznanja, skupni zmagovalec pa bo prejel pokal na slovesni razglasitvi Ob dnevi gradbinec.

Ob podatku, da je na igrah sodelovalo preko 1200 tekmovalcev, moramo ob koncu pohvaliti prizadevne organizatorje, da so kljub tolikšnemu pomanjkanju snega tako kvalitetno organizirali tekmovanje.

Janja Stanonik je bila naša najboljša predstavnica

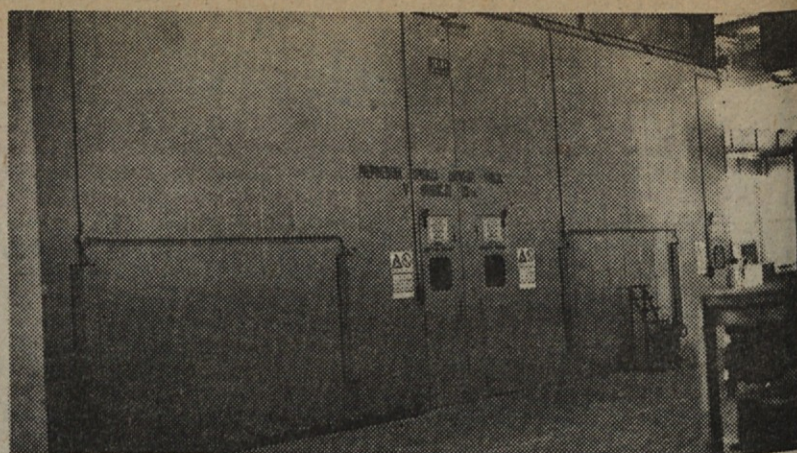
Del tekaške ekipe čaka na razglasitev rezultatov

Razvojno tehnološki center novih Kovinskih obratov Ljubljana

Tozdi so združili sredstva za novo tovarno

Sodobna lakirnica

Sodobna tehnologija in nov proizvodni program — osnova bodočih uspehov

Pod naslovom »Kovinski obrati Ljubljana so se preselili v nove prostore« smo v prejšnji številki podali le kratko informacijo o tem dogodku in obljubili, da boste več o novih prostorih lahko brali v naslednji številki. Obljuba čela dolg in sedaj je pred vami obljubljeni daljši zapis.

V Gradisu smo že dalj časa čutili potrebno po gradnji sodobne tovarne strojev in gradbene opreme. Ravno zato so se delavci Kovinskih obratov Ljubljana na zboru delavcev, ki je bil 23. novembra 1978 leta odločili, da se začne postopek za pridobivanje primerne lokacije za gradnjo novih objektov v moščanski industrijski coni MP-3/8. Temu je sledila izdelava investicijskega elaborata, katerega je izdelala skupina, ki jo je vodil tov. Jože Repše, direktor tozda Kovinski obrati in Gregor Oblak, odgovorni vodja projekta, v skupini pa so še bili: Vinko Cotič in Franjo Hajdinjak iz Kovinskih obratov Ljubljana, Anka Grandič, Mitka Marc-Klobovec in Anton Kopčaver iz Delovne skupnosti skupnih služb ter sodelavci Gospodarske zbornice Slovenije — ITEO.

Na osnovi elaborata in ostale potrebne dokumentacije je bilo 17. junija 1980 leta izdano lokacijsko dovoljenje in 24. septembra istega leta gradbeno dovoljenje za gradnjo tovarne gradbene opreme in strojev (proizvodna hala), razvojno-tehnološkega centra in skladišča vnetljivih tekočin.

Gradbene projekte je v celoti izdelal Gradis tozdi Biro za projektiranje Ljubljana. Odgovorni projektant za proizvodno halo in skladišče vnetljivih tekočin je bil Osvin Novak, za razvojno tehnološki center pa Jurij Malešević. Za tehnologijo proizvodnje je poskrbel tim Kovinskih obratov Ljubljana v sodelovanju s SPT Trbovlje, Inženiring birojem in inženiringom Mela.

jekte za strojne in elektro instalacije je izdelal IMP.

Datum, ki označuje začetek gradnje je 10. november 1980. leta. Gradbena dela je izvajal Gradis, tozdi GE Ljubljana-okolica pod vodstvom Alojza Kepica.

Intenzivneje se je začelo graditi v začetku leta 1981, ravno v času, ko smo v naši domovini začeli omejevati investicijsko potrošnjo, tako da je tudi ta investicija prišla pod drobnogled posebne komisije, ki je dala zeleno luč za nadaljevanje gradnje. Drugič je komisija ogledala naše gradbišče pred letom dni, točneje 26. marca 1982. leta in ugotovila, da je investicija družbeno in ekonomsko upravičena ter da se z deli lahko nadaljuje.

V času gradnje je bila ustanovljena tudi skupina za vodenje in spremljanje gradnje investicije, ki jo je vodil Andrej Rogač, za finančno poslovanje je bila zadolžena Tončka Plešec, za koordinacijo in opremo Vinko Cotič in za uvajanje nove tehnologije Franjo Hajdinjak. Ves čas gradnje je nadzor izvajal Lokainvest iz Škofje Loke. Vodja nadzora je bil Peter Rozman, za izvajanje gradbenega nadzora je bil odgovoren Martin Petan, za izvajanje nadzora strojnih instalacij Rudi Triler in za nadzor elektroinstalacij Bojan Kovač.

Pri gradnji nove tovarne gradbenih strojev in opreme je do polnega izraza prišla solidarnost Gradisovih tozdov, ki so z združevanjem sredstev omogočili to gradnjo, vendar kljub temu vsi tozdi še niso izpolnili svoje obveznosti, saj tozdi GE Ljubljana ni v celoti poravnal planirnega zneska, kar sedaj otežkoča končanje investicije. Poleg teh združenih Gradisovih sredstev se je investicija financirala iz naslednjih virov: lastna sredstva Kovinskih obratov Ljubljana, združena sredstva drugih delovnih organizacij, kredit Ljubljanske banke za

osnovna sredstva, kredit Razvojno-gospodarske skupnosti skupščine občine Ljubljana Moste-Polje, blagovni kredit za opremo in kredit pri gradisovi Interni banki.

Zunanji partnerji, ki so združevali sredstva za gradnjo nove tovarne opreme in gradbenih strojev so bili: Lokainvest Škofja Loka, Dinara Beograd, SGP Grosuplje, ITEO — Gospodarska zbornica Slovenije, Primorje Ajdovščina, SGP Pionir Novo mesto, SCT Ljubljana, Stavbenik Koper, STT Trbovlje, Splošno kovinsko podjetje Ajdovščina, Mlinostroj in Kovina Visoko pri Sarajevu.

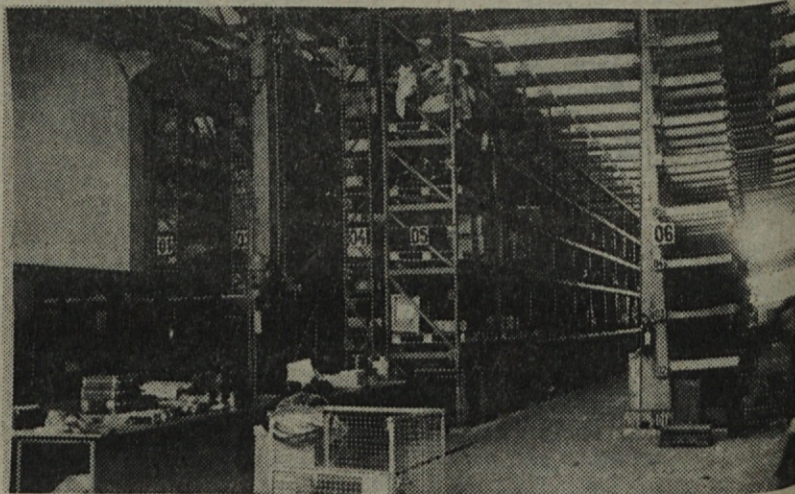
Predračunska vrednost investicije, ki jo je potrdila tudi Ljubljanska banka, je bila 497,033 milijonov dinarjev. Med gradnjo je seveda prišlo do določenih podražitev in dodatnih več del, gre predvsem za povečanje razvojno tehnološkega centra, v katerem bodo poleg Kovinskih obratov Ljubljane tudi prostori za novoustanovljeni tozdi Inženiring, za Centralni laboratorij in za tozdi GE Ljubljana, ki se bo preselil iz občine

Ljubljana Center. Tako je bilo do konca lanskega leta v to investicijo, ki pa še ni končana, vloženo 583,621 milijonov dinarjev, predvideva pa se, da bo končna vrednost investicije, ko bo koncem letošnjega leta zaključena, okrog 641 milijonov dinarjev.

Zemljišče, na katerem stoji omejena novogradnja, ima površino 7 hektarjev. Proizvodna hala ima površino 13.400 kvadratnih metrov (ne pa 28.000 kvadratnih metrov, kot smo pomotoma zapisali v prejšnji številki) in bo omogočila Kovinskim obratom posodobitev in razširitev proizvodnega programa ter uporabo moderne tehnologije. S tem sp se povečale proizvodne zmogljivosti, kar bo omogočilo večji plasman naše gradbene opreme in strojev tudi na zunanja tržišča.

Razvojno-tehnološki center ima šest nadstropij in skupno površino 6000 kvadratnih metrov, skladišče vnetljivih tekočin pa 350 kvadratnih metrov.

C.P.

Regalno skladišče v katerem bodo zaloge računalniško vodene

Socialna politika in stabilizacija

Za vsakega delavca bi morali postopno uvesti »socialni karton«. Uresničiti stališče izražena v programu ZK in posebno pozornost posvetiti usposabljanju strokovnjakov — socialnih delavcev, je med ostalim zapisano v dokumentu »Temelji in okvir dolgoročne socialne politike«, ki ga je sprejela Komisija zveznih družbenih svetov za vprašanja gospodarske stabilizacije, tki. Kraigherjeva komisija.

Vsled pravilnejšega razumevanja pojma socialne politike menimo, da se morajo z bistvom tega dokumenta seznaniti vsi delavci, samoupravni organi in DPO. Zaradi obsežnosti dokumenta je socialna služba pripravila zgoščen povzetek.

Vse analitično gradivo, ki je bilo zbrano, tudi sami Temelji in okvir dolgoročne socialne politike, kažejo, kako bistveni sta povezanost in integriranost gospodarske in socialne politike, gospodarskega in socialnega razvoja in kako je omejeno reševanje socialnih problemov v okviru izolirane socialne politike, glede na gospodarsko politiko. Vendar mora tudi gospodarska politika, če pri njej ne upoštevamo narave povezanosti gospodarskega razvoja s socialnimi cilji in razmerami socialističnega samoupravljanja, očitno zahtevati v hude težave, kar vodi do malicijne narave socialne politike: zanemarja se njen razvoj in krepi zaščitniška vloga države, namesto da bi bila socialna politika odločilno orodje, ki bi, združeno z gospodarsko politiko, vodilo k bistvenim družbenim spremembam.

Nedvomno smo v minulem razdobju dosegli zelo pomemben socialni napredek. Ta napredek pa je v večji meri sad stihijskega razvoja materialne proizvodnje in v družbenih dejavnosti, v manjši pa posledica zavestno vodene in združene razvojne politike oziroma integrirane razvojne politike in socialne politike. Gospodarska in socialna politika sta bili dezin-tegrirani in večinoma zunaj okvirov odločanja delavcev v združenem delu. Socialna politika, kot je bila izoblikovana v dokumentih ZKJ in še posebej v resoluciji 10. kongresa ZKJ, ni uveljavljena. V razdobjih velike gospodarske ekspanzije ji nismo posvečali ustrezne pozornosti, najbrž zaradi tega, ker je gospodarski razvoj v kratkem razdobju omogočal pozitivne socialne spremembe. Toda ni se upoštevalo, da bo takšna praksa gospodarskega razvoja uresničevana v dolgoročnejšem obdobju, zlasti v zadnji dekadi gospodarskega razvoja.

Vse manjša motiviranost, pa zmanjševanje razvojne in preventivne vloge socialne politike ter krepitev zaščitniške — vse to je še učvrščevalo naravo državnega odločanja o zadovoljevanju potreb.

Delo je osnovni sestavni del samoupravljanja in iz tega izhajajo tudi vse pravice ter vse odgovornosti delavcev. Iz bistva dela izhajajo tudi socialne pravice, ki jih uveljavljamo po načelu solidarnosti in vzajemnosti.

Vsi nosilci odločitev — organizacije združenega dela in njihove asociacije, krajevne skupnosti, samoupravne interesne skupnosti kot tudi družbenopolitične skupnosti, morajo načrtovati socialno politiko hkrati z načrtovanjem gospodarskega razvoja in gospodarske politike.

Socialna politika mora aktivno prispevati k celotnemu družbenemu razvoju kot tudi k gospodarski učinkovitosti, kar je eden od bistvenih ciljev socialnega načrtovanja.

Posamezna vprašanja socialne politike pa moramo uresničevati s posebnimi

mehanizmi in oblikami delovanja socialne politike, ki se predvsem nanašajo na socialno zaščito.

Pri tem bi morali v praksi uresničiti določila stališča, izražena v programu ZK, in posebno pozornost posvetiti usposabljanju strokovnjakov — socialnih delavcev, kot tudi v resoluciji z 10. kongresa o socialni politiki, da je treba spodbujati socialno delo kot specifično dejavnost pri doseganju ciljev socialne politike in humanizacije življenjskih in delovnih razmer. Pri uresničevanju socialne varnosti imajo posebno pomembno mesto centri za socialno delo.

Vsaka večja organizacija, bi morala imeti socialnega delavca, ki naj bi skupaj z drugimi nosilci socialno varstvene funkcije urejal vsa pomembna vprašanja socialne politike. Socialno delo v zdravstvenih ustanovah naj bi pomagalo urejati socialne razmere, ki se pojavljajo kot ovira pri hitrejšem zdravljenju bolnikov. Zaradi tega bi v vsaki zdravstveni ustanovi, stacionirani ali ambulantni morali ustanoviti službo za strokovno socialno delo.

Zaradi razvoja preventivnega socialnega dela je še posebej pomemben razvoj socialnega dela v krajevni skupnosti, da bi se kar najširši krog občanov vključil v aktivnost socialne zaščite.

Torej bi se moralo socialno delo uveljaviti v vseh delovnih in življenjskih okoljih, saj bi mnoge socialne probleme lahko preprečili, kar bi vplivalo na nastajanje ugodnejšega socialnega ozračja, katerega učinki bi se kazali tudi v večji gospodarski učinkovitosti in družbeni produktivnosti.

V desetletju pred koncem našega stoletja naj bi dosegli celovito, učinkovito in tehnološko visoko raven organiziranja združenega dela na vseh področjih ter popolno obvladovanje ekonomskega in socialnega razvoja, posledno delitev na temelju delovnega prispevka in razredne solidarnosti, polno uveljavitev proizvodnega in ustvarjalnega dela, polno zaposlenost, skrajševanje delovnega časa nasprotno, novo vsebino potrebe prostega časa, izoblikovanje novih potreb kot rezultat nove tehnologije, pa tudi spremembo delovnih in življenjskih razmer; v bistvu bi morali socialne razlike (v ekonomskem pomenu) omejiti v mejo delovnih dosežkov in doseči socialno varnost na temelju rezultatov dela ne pa delovnega mesta.

V preteklosti se je socialna politika podrejala gospodarski politiki ob izrazitih značilnostih državne intervencije zgolj s ciljem socialne kurative, ko je šlo za gospodarske probleme. Razvojna in preventivna funkcija socialne politike sta bili zanemarjeni. Socialna politika se je torej po metodah v veliki meri uresničevala kot državna, po vsebini kot socialna.

niška in po obsegu sredstev kot restriktivna.

V okviru nastajanja dolgoročnega stabilizacijskega programa moramo socialni plati posvetiti vso ustrezno pozornost. Izoblikovati moramo cilje, etape, mehanizme in nosilce takšne politike ter ustvariti take pogoje za to, da gospodarska in socialna politika postaneta enakopravna dela celovite razvojne politike.

Bistvo tega je, da socialna politika v razmerah stabilizacije tudi sama pomaga odpravljati gospodarske in socialne težave.

Zagotavljanje možnosti za zmanjšanje neupravičenih socialnih razlik ter odločen in trajen boj proti tem razlikam sta nerazdružljivi del socialne politike, čeprav je to tudi vprašanje socialističnega samoupravnega razvoja v celoti. Na področju socialnih razlik, ki so povezane z načelom delitve po delu ali solidarnosti, je v zadnjih desetletjih prišlo do bistvenih sprememb. Globalne razlike v osebnih dohodkih na podlagi dela so zelo majhne: skomaj 15 odstotkov celotne mase osebnih dohodkov bi morali preazdeliti, da bi vsi zaposleni imeli enake osebne dohodke. To kaže, da takšno zmanjševanje razlik v osebnih dohodkih v resnici spodkopava načelo delitve po delovnih rezultatih in da spodbujevalna vloga osebnih dohodkov na podlagi dela peša. Program gospodarske stabilizacije predvideva visoko stopnjo motiviranosti za delo in delovne rezultate, zato je treba prakso uravnilovke opustiti in uveljaviti delitev na podlagi delovnih rezultatov in delovnega prispevka.

Družbene dejavnosti zavzemajo v razvoju družbe še posebej pomemben položaj, ker z njihovim uresničevanjem na podlagi načela solidarnosti in vzajemnosti zadovoljujemo naše skupne potrebe.

Za socialno varstvo je v naši družbi še zmeraj značilen boj proti tradicionalnem obravnavanju tega področja, po katerem je to le socialna skrb in varstvo prizadehtih, nesposobnih in sploh obrobni družbeni skupin. Od tod tudi neustrezno obravnavanje posameznih oblik socialnega varstva ter počasno razvijanje družbenogospodarskih odnosov na tem področju. Socialno varstvo je pravica vsakega posameznika do določenih oblik družbenega varstva in pomoči, kadar jo potrebuje. Cilj socialnega varstva je predvsem preventiva, to je, da pomaga posameznikom, ki ne morejo sami skrbeti zase, oziroma družinam, ki ne morejo skrbeti za svoje otroke. V naslednjem obdobju lahko (poleg klasičnih) pričakujemo tudi pojave novih socialnih problemov, ki bodo socialni položaj družbe zelo zapletli, od službe socialnega varstva pa zahtevali nov pristop in aktiven odnos, raziskovanje in spoznavanje potreb delovnih ljudi in občanov, zaradi pravočasnega ukrepanja in preprečevanja nadaljnjih socialnih problemov. Socialni problemi nastajajo tako v mestu kot na podeželju. Vse več je otrok, katerih razvoj motijo družinske razmere, otrok in mladine z vedenjskimi motnjami, otrok ločenih staršev, naraščajoče število ljudi, zlasti otrok in mladine s psihofizičnimi motnjami, razširja se alkoholizem kot bolezen in tudi kot negativni družbeni pojav, ki ustvarja velike probleme na vseh družbenih področjih. Posebno skrb zahtevajo otroško število (približno

milijon) evidentiranih alkoholikov, predvsem pa razširjanje alkoholizma med mladino.

Zelo pomembno je, da so tisti, ki odločajo in vsi občani obveščeni o gibanjih na področju socialne politike in socialnega razvoja. Sedanja obveščenost je slaba, pogosto enostranska in odvisna od trenutnega položaja, zaradi česar ne more vplivati na angažiranost ljudi za reševanje njihovih lastnih problemov. Stati-stika to problematiko zanemarlja — skora bi lahko rekli, da jo podcenjuje — zaradi česar nastaja možnost za manipuliranje z informacijami, kar lahko pripelje do socialne demagogije. Pomanjkanje objektivne informacije je eden od razlogov za improviziranje v socialni politiki, ki je zdaj zelo izrazito vzrok za »ad hoc« rešitve posameznih problemov, kar je gledano dolgoročno, zelo neugodno. Raziskovanje je na tem področju popolnoma zastavljeno, pa tudi interesa za rezultate raziskav je premalo. Problemi socialne politike so problemi vsakdanjega življenja, zaradi česar je zares nepojmljivo, da nosilce odločanja tako malo zanima sistematično raziskovanje tovrstnih pojavov.

V vseh organizacijah združenega dela bi morali za vsakega delavca postopno uvesti »socialni karton«, na katerem bi zbrali vse potrebne informacije o socialnem položaju delavca in njegove družine, informacije, ki bi služile kot osnova za izvajanje ustrezne socialne politike. Iz take evidence v delovnih organizacijah bi se ustrezno število podatkov prelivalo v krajevne skupnosti, te pa bi morale zagotoviti informacije o drugih občanah (upokojenci ipd). Te podatke bi morali uporabljati pri načrtovanju socialne politike v temeljnih organizacijah združenega dela in krajevni skupnosti.

Socialna politika ne bi smela še naprej krepiti svoje splošne varstvene funkcije, kakršna je značilna za sedanji trenutek, čeprav bodo razmere tak pristop objektivno spodbujale. V sedanjem obdobju in naslednjih letih moramo iskati ustrezno ravnotežje in uveljavljati tesno povezanost med gospodarsko in socialno politiko.

Eno od najpomembnejših aktualnih vprašanj socialne politike je uresničitev ustrezne rasti zaposlovanja, kar je pogojeno predvsem z uspešnostjo gospodarske politike. Potrebno je doseči, da bo vsakdo, ki bo izpolnil potrebne pogoje, odšel v pokoj, izpolnitev pogojev za predčasno upokojevanje in za delo s skrajšanim delovnim časom, dvojno delovno razmerje dopuščati samo kot izjemo, omogočiti moramo širše možnosti za delo s skrajšanim delovnim časom in skrajševanje delovnega časa, kjer se dela v težavnih delovnih razmerah in več izmenah. Dosledneje bo treba zamenjevati poslovne in tehniške kadre, ki nimajo ustrezne strokovne izobrazbe in dose-gajo slabe delovne rezultate, prekvalificirati brezposelne, v skladu s kadrovskimi potrebami pa tudi zaposlene.

Temelji in izhodišča dolgoročne socialne politike so podani, na nas pa sedaj je, da jih uresničujemo in spravimo v življenje. Ali se bomo v Gradisu znali organizirati in pristopiti reševanju socialne problematike bo pokazal čas.

Gradivo pripravil:
Rt. J.

Gradis je tesno povezan z inženirci

Inženirske enote Jugoslovanske narodne armade praznujejo svoj dan v spomin na uspešno opravljeno nalogo saj je 7. marca minilo natanko 40 let, ko so inženirci uspešno porušili, nato pa zgradili nov most preko Neretve in tako omogočili umik enotam operativne grupe Vrhovnega štaba NOV in POJ ter rešitev 4000 ranjencev. Zaradi uspešno izvršene naloge je ta dan kasneje proglašen za dan inženirije.

Aprila 1945. leta pa je bila ustanovljena gradbena brigada, ki je 3. maja 1945 dobila ime 1. inženirska brigada VII. korpusa. Potem ko je uspešno opravila vrsto nalog, so jo novembra 1945 ukinili. Svojo opremo, tovornjake, buldožerje in vso tehniko je postopoma predal podjetju Gradis.

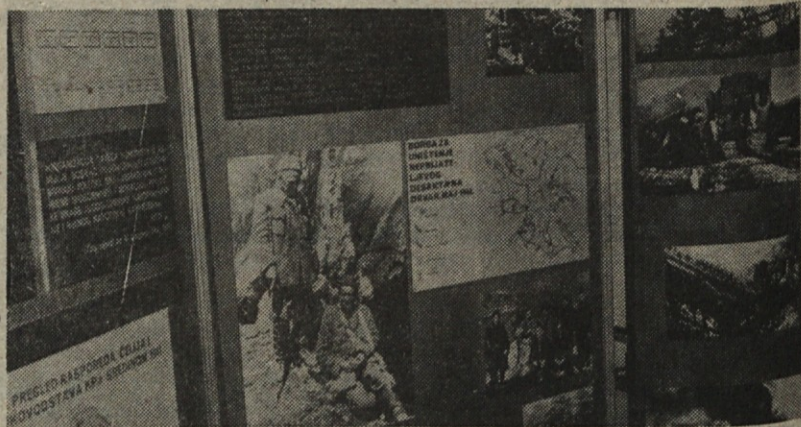
Gradis »svoje« brigade ni pozabil in je leta 1977 prevzel pokroviteljstvo nad enoto. Ptujčani so ji za leta 1945 obnovljeni most podelili plaketo, občina Ljubljana Center pa domicil. V Ljubljani pa deluje tudi brigadni odbor, ki neguje tradicije borcev-inženircev. Bojnega izročila 1. inženirske brigade VII. korpusa ne negujejo le nekdanji borci, temveč tudi inženirska enota iz Celja, ki ji poveljuje Sava Nešković. Ta enota je stalno med najboljšimi enotami svojega ranga ljubljanskega armadnega območja.

»Naša osnovna naloga je, da se učimo in usposabljam v vseh vojaških veščinah, posebej pa v naših — inženirskih. Vendar medtem ko se učimo, tudi gradimo. In to je tudi naša prednost. Verjetno smo edini rod vojske, ki to zmore. Za nami ostajajo ceste, vodovodi, mostovi. Ko se boste vozili od Zatrnika na

Pokljuko, od Sevnice proti Mokronogu ali prečkali Kolpo, Savo, Mirno, Voglajno, Hudinjo in še mnoge druge reke, se spomnite, da so vse to zgradili inženirci JLA.« S temi besedami je starešina Sava Nešković jedrnat predstavljal svojo enoto, ki je v zadnjih petih letih bila trikrat najboljša enota ljubljanskega armadnega območja, prejela je srebrno plaketo JLA in bila odlikovana z redom za vojaške zasluge z zlatimi meči.

Zadnjih pet let je ta enota naredila za 400 milijonov dinarjev objektov. Pri tem so se inženirci usposobili za kakovostno in hitro delovanje v primeru vojne. Še posebej so ponosni na to, da so imeli pri učenju in delu vsa ta leta zelo malo poškodb. Lani niso imeli praktično nobene, razen nekaj manjših prask. Varstvo pri delu je sestavni del učenja, brez nje pa ne začnejo nobenega dela.

Inženirske enote JLA so doslej sodelovale pri gradnji številnih vojaških in drugih infrastrukturnih objektov. Zgradili so več letališč, 9015 kilometrov cest 1741 mostov v skupni dolžini 33 kilometrov, 117 predorov in okoli 700 kilometrov železniških prog, sodelovali so pri gradnji številnih vodovodov, ureja-

Del arhivskih posnetkov, ki jih skrbno hranijo v inženirski enoti v Celju

nju rečnih tokov, športnih igrišč, spomenikov ter pomagali v mnogih naravnih nesrečah. Med služenjem vojaškega roka v inženirskih enotah si je pridobilo kvalifikacijo več kot 100.000 upravljalcev gradbenih strojev, minerjev, mizarjev itd. Samo v zadnjih dveh letih je inženirija naredila za približno 2,8 milijarde dinarjev raznih objektov.

Enota, ki ji poveljuje Sava Nešković je lani naredila za približno 25 milijonov dinarjev gradbenih, inženirskih in drugih del. Tako so si sami uredili športna igrišča v vojašnici, delali so ceste od Iga proti Kureščku, zgradili so vodovod v Sevnici in postavili leseni most čez Hudinjo. Tudi letos bodo šli s svojimi stroji in znanjem na pomoč občanom po vsej Sloveniji. Čaka jih vrsta zahtevnih del, njihova skupna vrednost pa bo nekaj več kot lani.

V inženirski enoti v Celju so vsi vojaki člani zveze socialistične mla-

dine, kar ena četrtna vojakov je v ZK. Sekretar osnovne organizacije ZK Radovan Tkalec, pove, da je temeljno vodilo vseh komunistov geslo »delaj, kot delam jaz«. Z osebnim zgledom mora vsak član partije potrjevati svoje članstvo, najprej pa seveda mora potrditi, da je primeren za sprejem v ZK. O vsakem kandidatu za sprejem najprej mora razpravljati mladinska organizacija in še posebej aktiv ZK. Dobra politična naravnost vojakov prihaja do veljave tudi po odhodu iz vojske. Nekdanji vojak se uspešno vključuje v družbenopolitično življenje v domačem okolju.

Vsi delavci Gradisa želimo inženircem iz Celja veliko sreče ob njihovem jubileju ter obilo uspehov pri vsakodnevnem učenju in delu, ki jih čaka v letošnjem letu.

Resedilo in sliki:
C. PAVLIN

Razširjena seja Konference OO ZK Gradbene enote Ravne

Razširjene seje OO ZK tozda GE Ravne na Koroškem so se udeležili tudi predsedniki komisij in delegacij v našem tozdu ter vodilni delavci v strokovnih službah. Po uvodnem poročilu sekretarja Huberta Tornčiča se je vnela bogata in živahna diskusija.

Tako je nekaj več bilo povedano o družbenopolitičnem delu v samoupravnih organih, v luči dejstev, da je precej delegatov v različnih samoupravnih telesih in družbenopolitičnih organizacijah precej neaktivna. Samokritično je bilo spregovorjeno tudi o delu in disciplini v naši temeljni organizaciji ter nakazane akcije idejno-političnega dela za bodoče, pri čemer bodo morali odigrati ključno vlogo člani ZK saj to od njih

zahteva, poleg ostalega tudi težak gospodarski položaj v katerem se je znašla celotna naša družba.

V prihodnjem obdobju bo treba posvetiti več pozornosti predvsem produktivnosti dela, ki je zadnje čase precej nizka in pa spodbujati inovacijsko dejavnost, od katere je odvisen napredek v tozdu ter uvajati sodobnejšo tehnologijo dela. Izboljšave in koristne predloge v proizvodnem procesu je treba ustrezneje nagradjevati saj prinašajo precejšnje materialne prihranke. Več pozornost bo treba posvetiti tudi kadrovanju delavcev v tujino, saj nas v inozemstvu lahko zastopajo samo dobri delavci in dobri samoupravljalci.

Besedilo in slika:
Rudolf Ludvik

Svoje vsakodnevno delo so vojaki iz Celja predstavili lansko leto na manjši razstavi v Gradisu

Razpis

**Sodelujte na 5. kulturnem srečanju gradbenih delavcev Slovenije.
Prijava zbira Komisija za kulturo Gradisa do 1. aprila**

Republiški odbor sindikata gradbenih delavcev Slovenije je zaupal organizacijo V. kulturnega srečanja gradbenih delavcev Slovenije GIP Ingrad Celje. Organizacijski odbor je sklenil, da bo srečanje v Celju od 7. do 10. junija letos. Likovna razstava bo v avli Ingrada, literarni večer, nastop instrumentalnih ansamblov in folklornih skupin v sindikalni dvorani Ingrada, revija pevskih zborov in godb na pihala pa v dvorani Tehniške šole v Celju.

S tem razpisom vabimo vse kulturne ustvarjalce iz vrst gradbenic, naj svoje ustvarjanje predstavijo širši javnosti in obogatijo to tradicionalno prireditev. Za sodelovanje se lahko prijavijo delavci gradbenih in montažnih organizacij, industrije gradbenega materiala, projektivnih organizacij, včlanjeni v sindikatu gradbenih delavcev, učenci, študenti, profesorji in drugi delavci gradbenih šolskih centrov, srednjih gradbenih šol ter fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo. Sedež delovne organizacije ali šole mora biti v Sloveniji.

Kulturno srečanje gradbenih delavcev Slovenije zajema naslednja področja:

- likovno in fotografsko,
- ročna dela (tapiserije)
- literarno,
- glasbeno in folklorno.

Za vsa pojasnila lahko pokličete po telefonu številka (063) 27-612 Marto Ograjenšek (tajništvo samoupravnih organov), Vilija Šusterja (propaganda) ali Franca Berginca (direktorja kadrovsko-pravnega sektorja).

NATEČAJ ZA LIKOVNA IN FOTOGRAFSKA DELA

1. V okviru V. kulturnega srečanja gradbenih delavcev Slovenije bomo organizirali razstavo likovnih del in fotografij, ki bo v Celju od 7. do 10. junija 1983.

2. Izbor predloženih likovnih del in fotografij bo opravila tričlanska strokovna žirija, ki jo bo imenoval organizator. Žirija se bo pri izboru ravnala po kriteriju kakovosti.

3. Osnovni pogoj je, da so dela izvirna.

4. Vsak likovnik oziroma fotoamatel lahko pošlje več del, ki še niso bila razstavljena na kulturnih srečanjih gradbenih delavcev.

5. Dopusčene so vse običajne slikarske in risarske tehnike, kiparske in grafične tehnike. Vsebina likovnih del je svobodna.

6. Za črno belež in barvne fotografije je vsebinska tema gradbeništvo in gradbeni delavec.

7. Zaželeno je, naj bi slike ne bile širše od enega metra. Grafike in fotografije naj bodo formata 30x40 centimetrov ali iz tega formata izvedene.

8. Organizator bo izdal almanah z objavo vseh sodelujočih V. kulturnega srečanja gradbenih delavcev.

9. V prijavi navedite ime in priimek osebe ter njegovo telefonsko številko, s katero se naj organizator povezuje.

NATEČAJ ZA ROČNA DELA (TAPISERIJE)

1. V okviru V. kulturnega srečanja gradbenih delavcev Slovenije bomo organizirali tudi razstavo ročnih del, tokrat izključno tapiserije (razne tehnike).

2. Izbor predloženih tapiserij bo opravila tričlanska strokovna žirija, ki jo bo imenoval organizator. Žirija se bo pri izboru ravnala po kriteriju kakovosti.

3. Osnovni pogoj je, da so dela izvirna.

4. Vsak sodelujoči lahko pošlje največ dve tapiseriji, ki pa naj ne bodo večje od 1,5 m.

5. Organizator bo izdal almanah, z objavo vseh sodelujočih.

6. V prijavi navedite osebo, s katero se naj organizator povezuje.

NATEČAJ ZA LITERARNA DELA

a) sodelujejo lahko avtorji:
— s prozo,

— s poezijo

Prispevki so lahko napisani v katerem koli jeziku jugoslovanskih narodov in narodnosti. Svoja dela za natečaj pošljite v treh tipkanih izvodih, in sicer največ po:

- tri pesmi,
- dve črtici ali krajši noveli,
- potopis,
- eno daljše prozno delo ali samo odlomek.

Vsak avtor naj sporoči, če bo svoje delo predstavil sam ali morda drugi recitator.

b) sodelujejo lahko dramske skupine:

- z recitali,
- s krajšim gledališkim delom.

Vsa dela bo prebrala strokovna žirija, ki bo tudi predlagala način predstavitve ana literarnem večeru.

NATEČAJ ZA PEVCE, GLASBENIKE IN FOLKLORNE SKUPINE

Prijava se lahko:

- najmanj oktet (moški ali ženski)
- moški, ženski ali mešani zbori.

Okteti, oziroma zbori, ki žele nastopiti na kulturnem srečanju, naj pošljejo organizacijskemu odboru

5. kulturno srečanje gradbenih delavcev slovenije – celje 1983

svoj program najkasneje do 8. aprila 1983. V njem naj bo vsaj pet pesmi. Da ne bi več zborov nastopili z istimi pesmimi, si organizator pridržuje pravico dokončne izbire del, zato prosimo, da v programu označite tri dela, ki bi jih želeli izvesti na kulturnem srečanju.

Če se bo organizacijski odbor odločil za skupen nastop pevskih skupin, bo vsem prijavljenim posredoval notno gradivo do 10. maja 1983.

Na instrumentalnem področju sodelujejo:

- godbe na pihala,
- instrumentalni ansambli — izvajalci resne ali narodne glasbe,
- vokalnoinstrumentalni ansambli zabavne ali narodnozabavne glasbe.

Organizator si pridržuje pravico odločitve, da bodo ansambli narodnozabavne ali zabavne glasbe nastopili na posebnem večeru narodnozabavnih in folklornih skupin ali na družabnem delu kulturnega srečanja.

Iz posveta predsednikov za kulturo

Napovedani poset smo kulturniki Gradisa imeli 2. 3. 1983 v veliki sejni sobi na Šmartinski 134 a v Ljubljani. Žal pa udeležba ni bila popolna saj je skoraj polovica predstavnikov manjkala brez opravičila. Menim, da IO OOS ne bi smeli dovoliti takšnega obnašanja in bi bilo prav, da se v bodoče podobnih srečanj udeležujejo vsi.

Uvodoma so predsedniki komisij za kulturo spregovorili o delu na kulturnem področju, o težavah in željah. Bili so iskreni kar je tudi pozitivno, ker smo na osnovi povedanega sprejeli sklepe oziroma usmeritve, ki veljajo tudi za tiste ki niso bili na posvetu.

1. Takoj ustanoviti komisijo (3 ali več člansko), ki si med seboj razdeli zadolžitve — likovno, fotografsko, literarno področje itd. Sama komisija se razširi lahko na še več članov — tako, da si poišče posameznike po gradbiščih, naseljih — in preko teh še bolj pospeši delo.

2. Komisija mora sestaviti program dela, ki bo ovrednoten s finančnim programom, ki ga potrdi IO OOS in DS.

3. O vsem navedenem mora biti obveščena komisija za kulturo pri

Konferenci OO ZS Gradis do 20. 3. 1983 (tov. Milenko Nikić)

4. Komisija mora poskrbeti, da se akcije in delo komisije objavlja v Gradisovem vestniku.

5. Pri evidentiranju članov, ki se ukvarjajo na kulturnem področju, pa mora komisija sproti obveščati komisijo pri Konferenci ZS Gradis.

Vse navedene usmeritve in sklepi so pogoj za boljšo organizacijo in povezavo kulturnega delovanja na ravni Gradisa. Tako bodo komisije tudi lažje izpolnjevale program dela — komisija za kulturo pri Konferenci OO ZS pa bo vsakemu pri roki in v pomoč. Skušali bomo organizirati razstave in kulturno zabavne programe ter prikaz filmov po TOZD in DS.

Te akcije bodo terjale več posvetov vseh kulturnih animatorjev v Gradisu, kar je tudi zaželeno. V zvezi s kulturnim srečanjem gradbenih delavcev Slovenije pa je bil sprejet sklep, da bomo na tem srečanju nastopili supno kot Gradis in je treba vsa dela in prijave poslati na komisijo pri Konferenci OO ZS na tov. Nikić Milenko do 31. 3. 1983, tako kot je razpisano v razpisu.

Ob tej priliki je bila pripravljena razstava fotografij, likovnih del in li-

terature o kulturnem delu, ki so jo pripravili Andrija Pajtak, Ludvik Šnajder in Vladimir Valent. Tov. Nikić je nastopil s svojimi pesmimi, na koncu pa je Ludvik Šnajder zavrtil še film o Gradisu in Moskvi.

Milenko Nikić

Literarni kotichek

Šta da vam kažem

Šta da vam kažem
neću da vam lažem.
Ja sam sâm
sâm kao noć
ali ipak znam
da ću jednom
iz tuđine
kući doć.

Zoran Nenić

Ob 90-letnici slovenskega planinstva

Ne praznujemo svojih planinskih jubilejev in letošnje devetdesetletnice ustanovitve Slovenskega planinskega društva (SPD) tako, da bi sedeli samozadovoljni na lovorikah. Lahko le na kratko rečemo, da je bil dosedanji razvoj v glavnem dober. Napredovali smo vsekakor. V preteklost gledamo predvsem zato, da bi nam bila ob že prehojeni poti bolj razumljiva sedanost in da bi kolikor mogoče videli tudi naprej, v bližnjo in morda celo daljno prihodnost.

Kakšna bo zdaj pot do slavne stoletnice? Kje smo? Kaj hočemo? Kaj vidimo in česa (še) ne vidimo? Kaj lahko vendarle slutimo in pričakujemo? Katera so gibalna, kje so vzmeti našega planinskega dejanja in nehanja? Kako da je planinstvo med Slovenci tako priljubljeno ali ljubosumno negovano? Več je vprašanj kot odgovorov, kajti tako »komaj za vsako deveto stvar je beseda«.

V slovensko planinstvo je od vsega začetka sem in prav do današnjih dni vgrajena nepretrgana, neuničljiva in večna težnja po svobodi in osvoboditvi.

Od znamenitega sklepa na Stolu — o slovenski podobi slovenskih gora — pa do današnjega boja za samoupravno osvoboditev človeka in njegovega dela so bile naše gore vedno simbol, upanje in zatočišče. Niti malo ni naključje, da je tak tudi iz narodnoosvobodilnega boja podedovani grb naše slovenske republike. Sanje mnogih rodov o svobodi so že v mnogočem postale resnica. Samo da je včasih, kot da ne vemo kaj s to svobodo početi; neumno in lahko miselno jo zlorablamo in spet zapravljamo. Pijani svobode? Postali smo stotisočglava množica. To naš lahko veseli. Pa tudi močno skrbi!

Naloga desetletja pred nami je: nenehno spreminjati količino v kakovost. Z vzgojo, šolanjem, osveščanjem, spoznanjem in varovanjem naše naravne dediščine, v trajnem, prístnem stiku z njo. Nobene večje in zahtevnejše želje ob devetdesetletnici nimam kot to, da bi v zadnjem desetletju stoletja vsak slovenski planinec, vsak član, vsak mladinec, vsak pionir prebral in vedno izpolnjeval kodeks slovenskih planincev. Tam, v našem planinskem zakoniku, je zbrana vsa naša planinska »zgodovina«, so vsa naša izročila, vsa naša moč, vse naše gorske sanje in pristno, še neponarejeno veselje. Bodimo vedno kakor na planinskem pohodu. Tudi pri vsakdanjem delu, pri opravljanju naših dolžnosti, ki se zanje usposabljam in pripravljamo na naših planinskih poteh. Zaradi njih je tudi naše »dolinsko« življe-

nje lepše, bolj potrpežljivo, veselo, optimistično. Tudi v življenju in pri delu je tako, da se je treba v znoju in trudu nenehno ozirati okrog sebe, si gledati pod noge, se vzpenjati in priti na vrh, da lahko pogledaš, kaj je »na drugi strani, kaj je tam čez...« Maršikdaj se je treba znajti tudi v brezpotju, v navihatah, v megli in metežu.

Velikokrat, žal, tudi ne pridemo na vrh. Vse preveč je v naših gorah še nespoštljivega vedenja do narave in nasilja nad njo. Osnasževanje in kupi smeti, hrup in razgrajanje zunaj in po nočeh, barbarsko obnašanje in divjaško izživiljanje, posebej z alkoholom, zanemarjanje pravic drugih, nam jemljejo in kradejo našo gorsko svobodo in pristnost gorniškega doživljanja. Tukaj bi morala večina — tako imenovani »pravi planinci« — imeti moč in korajžo, da bi zatrla manjšino in jo disciplinirala. V prihajajočem svetu robotov, računalnikov, vedno večjih in vedno bolj bezdušnih betonskih in asfaltnih džungel, nasilja in nestrpnosti, bi morali vztrajno in nepopustljivo braniti te naše otoke miru in človečnosti ter ji kot Holandci svoje polderje spreminjati v celino kulturnega, človeka vrednega življenja.

Planinska organizacija v Sloveniji je preživela dve vojni, dva cesarja, tri kralje, celo vrsto papežev, eno veliko in eno malo monarhimo, strahotno nacistično in fašistično podjarmljenje, nekaj poveljnih intervencij — vedno skupaj s svojim narodom, vedno v njegovi najzlahtnejši družbi.

Taka bodi tudi v bodoče!
(izvleček iz članka dr. Miha Potočnik)

Ni naključje, da je potreba za nacionalno enakopravnost v slovenskem narodu rasla hkrati s hrepencejem po gorah... Prva vojna je namočila gore s krvjo. Po svetu je šlo mnogo resničnih zgodb in opisov teh krvavih dogodkov. Tudi Hemingway je opisoval »gorjane v Cobaridu«, ki ne govore niti nemško niti italijansko. Lepote najlepše alpske doline so doživele strahote, kar je v svoji viziji napovedal v pesmi Soči S. Gregorčič, »Goriški slavec«. Po prvi vojni je združena Jugoslavija, vendar razdeljena Slovenija ostala goram zvesta. Pesniki, pisatelji, so iskali motive v gorah, delavski razred, ki se je organiziral in oblikoval, pa je iskal možnosti za svoje cilje, za proslave, shode — prav v gorski naravi...

Vse to je predstavljalo uvod v veliki, še bolj krvavi obračun, ko se je v II. svetovni vojni identiteta naroda še bolj okrepila. Triglav je postal simbol. In ta simbol se je prenašal

med narodom do samega našega grba s to simboliko. Člani planinskih organizacij so vedeli, kje je njihovo mesto v teh zgodovinskih trenutkih. Gore so nenadoma postale veliki drugi dom množici partizanov, kurirjev, borcev. Spominski pohodi, ki jih pripravljamo v svobodi, dostojno obujajo spomine na te velike, slavne dni.

(Iz govora Tomaža Bahovca — predsednika PZS ob 90. letnici SPD)

Planinstvo je zgodovinska, življenjska danost Slovencev. Valvasor je v svoji »Slavi vojvodine Kranjske« 1689 napisal:

»Planine te dežele enim kakor drugim rabile so za visoko predzidje, branik in oklep njihove varnosti«.

Ta prvi opisovalec slovenskega človeka, njegovih navad, njegove dežele, je cela poglavja v tretji knjigi pod gornjim naslovom posvetil pogovorom o gorah, rekah, podnebjju, o rastlinah, živalih, skratka o naravi — pa tudi o »čudni« hoji po zasneženih

gorah s praskami, derezami in ukrivljenimi deščicami.

Poskus, da bi ustanovili povsem slovensko društvo v letu 1885 ni uspel in šele večletni naporji so rodili uspeh — 27. 2. 1893 so ustanovili slovensko planinsko društvo (SPD). In tako se je začelo.

Slovensko planinsko društvo, skupaj s Podružnico SPD za Ljubljano, je leta 1945 obudilo svojo dejavnost kot Planinsko društvo Slovenije s številnimi sekcijami; iz njega je leta 1948 zrasla PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE.

Planinstvo ima vgrajeno v svoji zgodovini veliko, utemeljeno in izpričano družbeno vrednost, saj pripravlja staro in mlado v prvobitno gorsko naravo, ki nas že same po sebi s svojo mikavnostjo in z vso svojo podobo, z vsemi svojimi mogočnimi potezami privlači in osrečuje.

(Izvleček iz članka Marjana Oblaka)

Zbral:
Rajko Kogej

Planinci Gradiša pregledali svoje delo

Tako po številu udeležencev kot tudi po razpoloženju na izletu je lani izstopal izlet na Triglav, ki ga je v sodelovanju s Planinskim društvom organizirala mladina skupnih služb. (Foto: C. Pavlin)

Na občnem zboru Planinskega društva GRADIS dne 12. februarja 1983 smo planinci pregledali naše delo. V primerjavi s prejšnjimi leti smo bili uspešnejši, saj smo organizirali kar 21 izletov. Lepote naši gora si je z nami ogledalo 238 udeležencev. Povzpeli smo se na vrhove od 760 m do 2863 m, ki so vključeni v slovensko planinsko pot, Škofjeloško krožno pot, pot Kranjskih vrhov in domžalsko planinsko pot. Da bi bili izleti naših članov varni, smo dokupili tudi nekaj planinske opreme.

V jubilejnem letu, ko praznujemo slovenski planinci 90 letnico svojega delovanja, želimo v našem planinskem društvu povečati in pomladiti članstvo ter ga popeljati na 28 vrhov v Sloveniji in Jugoslaviji. Pripravljeni smo še obnoviti oznake na lažji planinski poti in s tem označiti varno pot številnim ljubiteljem gora.

Marko Žontar

2. jugoslovanski sejem gradbeništva in gradbenih materialov z mednarodno udeležbo

Gornja Radgona od 4. do 10. aprila 1983

Že sejem gradbeništva in gradbenih materialov v letu 1981 s 350 domačimi in 40 tujimi razstavljalci ter 25.000 obiskovalci je povsem izpolnil pričakovanja in potrdil pravilnost usmeritve Gospodarskega razstavišča Ljubljana in njegove poslovne enote Pomurski sejem Gornja Radgona k organizaciji takšnega specializiranega sejma in sicer vsaki dve leti.

2. jugoslovanski sejem gradbeništva in gradbenih materialov z mednarodno udeležbo, ki bo letos od 4. do 10. aprila v Gornji Radgoni, je v znamenju uresničevanja dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in komunalnega gospodarstva, uresničitve zelenega plana in izvoznih možnosti našega gospodarstva.

Ta specializirani sejem bo na 30.000 kv. m razstavne površine prikazal praktično vse dejavnosti gradbeništva in opreme.

V spomin

Iz Belice na hrvaški strani smo sprejeli žalostno novico, da je preminil dolgoletni delavec Gradisa SIMON MESARIČ. Težko je ob takem trenutku napisati kaj več kot to, da je novica močno prizadela vse njegove sodelavce in prijatelje. Bil je pošten in dober delavec in kot tak bo ostal Gradisu v trajnem spominu.

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi moje drage mame se zahvaljujem vsem sodelavcem in prijateljem, ki so mi izrekli sožalje, še posebno pa predstavnikom tozda GE Celje.

Frida in Lojze Cepuš

— Projektiva bo predstavljena z uspešnimi projekti in maketami individualnih hiš ter stanovanjskih naselij in ureditve.

— Gradbeno operativno zastopa večina slovenskih in jugoslovanskih podjetij s prikazom vseh faz izgradnje, s poudarkom na težnji — »Kako graditi ceneje«.

— Industrija gradbenega materiala prikazuje mnoge že uveljavljene in veliko novih materialov. Opekarska industrija Slovenije pa se predstavlja s kompletnim programom izdelkov od opeke do konstrukcij. Poslovna skupnost kamnarske industrije pa z izborom izdelkov iz kamna.

— Prikazani bodo najrazličnejši sistemi toplotnih in hidro izolacij ter sistemov, poleg klasičnih načinov ogrevanja pa bodo prikazani tudi sistemi ogrevanja, sončne energije, toplotne črpalke in drugi.

— Proizvajalci opreme in strojev za gradbeništvo bodo prikazali najodobnejšo opremo in stroje.

Vzporedno z razstavo bodo v času sejma organizirana strokovna predavanja in posvetovanja.

— Zveza društev gradbenih inženirjev in tehnikov Slovenije in Vodnogospodarska podjetja Slove-

nije organizirajo posvetovanje in okroglo mizo o melioracijah.

Posvetovanje je namenjeno gradbeni operativi, ki se vključuje v izvajanje programa usposabljanja zemljišč za intenzivno kmetijsko proizvodnjo, projektantskim organizacijam, proizvajalcem opreme za namakanje in izsuševanje, uporabnikom kmetijskih zemljišč.

Posvetovanje bo 4. aprila 1983 na Pomurskem sejmu.

— Gradbeni center Slovenije in RUDIS Inženiring, Trbovlje organizirata posvetovanje na temo: Problematika in izkušnje pri izvajanju investicijskih del v tujini. Posvetovanje je s ciljem, pospeševanje izvoza gradbenih storitev in bo 5. aprila 1983 v Radencih.

— Gradbeni center Slovenije organizira posvetovanje na temo: Normativi in standardi za projektiranje, graditev, komunalno opremljanje in vzdrževanje stanovanjskih objektov in naselij; kot osnova investicijskega programiranja v družbeno usmerjeni stanovanjski gradnji.

Posvetovanje bo 6. in 7. aprila 1983 v Radencih.

— Za široki krog obiskovalcev pa je namenjeno posvetovanje: Racionalizacija toplotne energije v široki uporabi, ki ga organizira Centralni zavod za napredek gospodinjstva iz Ljubljane.

Poleg teh pa se bodo v času sejma še zvrstila manjša predavanja in demonstracije.

Na Ravnah so tekmovali

Med Koroškimi gradbinci je bilo prvič organizirano tekmovanje v vesleslalomu in sankanju. Tekmovanje je organiziral sindikat Gradisa TOZD Ravne na Koroškem. K prijetnemu športnemu vzdušju na smučišču Holmec nad Poljano je prispevala tudi lepa sončna sobota.

Tekmovanja so se udeležili štiri koroške delovne organizacije:

1. TOZD Kograda Stavbenik iz Prevalj
2. Inštalater Prevalje
3. TOZD Integral Prevalje
4. Gradis TOZD Ravne na Koroškem.

Smučišče je bilo dobro pripravljeno, tako je tekmovanje potekalo nemoteno. Boj je bil oster, pa tudi nekaj lažjih padcev ni manjkalo. Tekmovalni duh je bil na višku, k čemur je verjetno pripomogla miza s pokali in medaljami na cilju za najboljši.

Kljub ostri konkurenci je ekipno zmagala ekipa Gradisa Ravne.

Najboljšim posameznikom so bile podeljene diplome in medalje, ekipam pa pokali. Razšli smo se v prijateljskem vzdušju in z veselimi obrazi.

Rudolf Ludvik

Organizirana strokovna in poslovna srečanja in razgovori proizvajalcev, izvajalcev del in uporabnikov.

Želja pripravljalnega odbora sejma gradbeništva, ki je sestavljen iz priznanih strokovnjakov iz področja gradbeništva, in organizatorja, je, da postane ta sejem mesto srečanja vseh gradbenikov iz Jugoslavije.

Velika koncentracija strokovnih in poslovnih delavcev in bogata ponudba gradbenih materialov, opreme in strojev na sejmu gradbeništva v Gornji Radgoni, je priložnost za vse zainteresirane, da se ob tej priliki medsebojno povezujejo, dogovarjajo in informirajo.

Nagradna križanka v današnji številki

Med tistimi, ki boste poslali pravilno rešeno nagradno križanko do 31. marca 1983, bomo izžrebali pet nagradencev, ki bodo prejeli naslednje nagrade:

1. nagrada 300 din
2. dve nagradi po 200 din
3. dve nagradi 100 din

Pravilno izpolnjeno križanko pošljite na naslov: GIP GRADIS Ljubljana, Šmartinska 134 a Gradisov vestnik (Nagradna križanka).

Pravilna rešitev križanke iz prejšnje številke se glasi:

VODORAVNO: trobentar, Nove Jarše, del, otka, soseska, AV, Žan, US, SOS, nakrižje, transmisija, cink, romanistka, aras, ulom, Tar, motet, Kama, Agata, Onon, Rovinj, meskal, CIA, Antisana, Stol, VI, ČP, acre, kota, Noel, team, Edi, So, malka, Endo, rentabilnost, Tin, Krkonoši, Topeka, amarilis, arara.

Izžrebani so bili naslednji nagradenci:

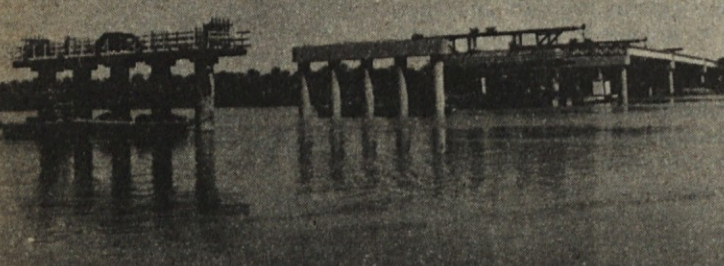
1. nagrada: Jože Bogataj, Frankovo naselje 64, 64220 Škofja Loka
2. nagrada: Rafael Bajec, Ptujška cesta 18, 61000 Ljubljana
3. nagrada: Cvijetin Marjanovič, TOZD GE Nizke gradnje Lavričeva 3, 62000 Maribor
4. nagrada: Anton Kuhar, Centralno skladišče, 61000 Ljubljana
5. nagrada: Ana Zrimšek, TOZD Biro za projektiranje Ljubljana, Kvedrova 34, 61000 Ljubljana

Srečnim dobitnikom čestitamo!

GRADISOV VESTNIK je glasilo delovnih ljudi gradbeno-industrijskega podjetja GIP Gradis Ljubljana. Izdaja ga Odbor za informiranje. Predsednik odbora Stane Beguš, namestnik predsednika Franjo Štromajer, člani Majda Maček, Zinka Mihelič in Karolina Vodopivec. Ureja ga uredniški odbor: Milenko Nikić, Bora Stamenković, Zinka Mihelič, Franc Kumer, Karolina Vodopivec in Franjo Štromajer. Tehnični urednik: Matija Krnc. Glavni in odgovorni urednik: Cveto Pavlin. Izhaja mesečno v 9500 izvodih. Tiska tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani. Naslov uredništva: Uredništvo Gradisovega vestnika, Šmartinska 134a Ljubljana, telefon 441-422, int. 233.

NAGRADNA KRIŽANKA

						Nekdanji indijski političar (Lal)	Šarenica v očesu	Amariška revija za moške	Glas pri strelišču	Vrhunec, najvišja stopnja česa	Kiksi, pogreški	Neprije- ten občutek v grlu
					Vrsta opice							
					"Krvavo sodišče" v starih Atenah							
					Skraj- šanje besede v slovnici							
					Trst				Šaljiv prizor v burleski			
					Stani- slava				Račun			
Belgijska igralka (Catherine)	Igralka Boškovič	Hud vihar			Srednji Zimska padavina		Lesen čok- tnalo	Tekoča voda Pomladni mesec				
Staro- grška filo- zofska šola			▼	Brskanje za čem Emil Smasek								Sestavi Petelin
Vrsta dobrih jabolk							Long play (kratica) Čuden moški					
Slovenska manekenka (ime in priimek)												
Sodobni francoski pisec (Emile)					Španski arhitekt (Antonio)							
Antično mesto v Apuliji					Oskrbnik kleti	Švedska reka Žival iz rodu mačk						
	Glasbilo s strunami	Sklada- telj Dvořák	Del noge		Ožina na Malaki Opeka za streho		Potopljen otoček na Donavi					
Kmečko naselje				Koristo- ljubna skupina Pisatelj- ka Peroci				Kraj pri Trebnjem Ranko Ranfi	▼		▼	Dijak nekdanje realke
Zani- manje za kaj							Šaljiv naziv za čevljarja Del očesa					
Ušesni kamenček						Združena arabska repu- blika				Slikar Šubic Ruski literat (Andrej)		
Orodje za zemeljska dela						Rdeči križ Potomec			Pritok reke Soče			
Hrvaška naftna indust- rija				Evropski otok Ivan Dermota					Baza alkohola in etra			
Sodobni ruski pisatelj (Pavel)					Reka v Avstriji, pritok Rena				Prozorna optična telesca			
----- in katoda					Oseba iz biblije				Prebi- valec Irske			